Ετος Ε' —1902 ✠ Αρ. 18 ✠ 15 Σεπτεμβριου

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Εἰς πολυσέλιδον φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (ὑπ' ἀριθμὸν 174 τῆς 1 Ἰουλίου) ἐδημοσιεύθη ὁ Κατάλογος τῶν βιβλίων τῶν ἐγκριθέντων διὰ τὰς Σχολικὰς βιβλιοθηκας κατὰ τὴν πρώτην τριετίαν. Ὡς γνωστὸν ἡ σύνταξις τοῦ Καταλόγου εἶχεν ἀνατεθῆ διὰ Β. Διατάγματος εἰς τὸν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἐπιφυλασσομένης καὶ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως. Ὥστε ἐκ τοῦ δημοσιευομένου Καταλόγου δὲν δύναταί τις νὰ διακρίνῃ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀρχικὴ ἐργασία τοῦ Συλλόγου καὶ κατὰ πόσον μετερρύθμισε ταύτην ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ὑπουργείου. Οὐχ ἧττον εὐλόγως δύναται νὰ ὑποτεθῆ ὅτι ὁ ἀρχικῶς καταρτισθεὶς Κατάλογος κατ' οὐδὲν ἢ ἐπ' ἐλάχιστον ἴσως μετεβλήθη, ἑπομένως ἡ τιμὴ τῆς συντάξεως αὐτοῦ ὁλόκληρος ὀφείλεται εἰς τὸν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων.

Ὁ γνωρίζων τὰς ῥιζικὰς ἐλλείψεις τῆς βιβλιολογίας ἐν Ἑλλάδι, ὅπου βιβλιογραφικοὶ κατάλογοι δὲν ὑπάρχουν παντελῶς, ἀναπληροῦνται δὲ ἀπὸ τὴν μνήμην τῶν λογίων καὶ τῶν φιλοβίβλων, ἐννοεῖ πόσος κόπος κατεβλήθη διὰ τὴν περισυλλογὴν καὶ τὴν συστηματικὴν κατάταξιν τῶν ὑπερτετρακοσίων πεντήκοντα βιβλίων τοῦ Καταλόγου τῶν Σχολικῶν βιβλιοθηκῶν.

Ὀρθότατα δ' ἐσκέφθη τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἀναθέσαν τὸ δυσχερὲς καὶ πολύμοχθον ἔργον εἰς τὸν Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ὅστις ἀριθμῶν μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἄνδρας ἐξέχοντας εἰς πάντα κλάδον ἐπιστήμης καὶ τέχνης ἦτο ἀκριβῶς ἐνδεδειγμένος ὅπως φέρῃ τοῦτο εἰς αἴσιον πέρας.

Ὁ Σύλλογος, ὡς ἀνέφερεν ἐν τῇ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἐκθέσει του, προέβη εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ Καταλόγου διὰ μεγάλης ἐπιτροπῆς ἐκ δεκαεξ μελῶν, ὑποδιαιρεθείσης εἰς εἰδικὰ τμήματα εἰσηγητικά, κατόπιν δ' ἐν ὁλομελείᾳ συνεργασθείσης. Οὕτω κατηρτίσθη ὁ Κατάλογος ἀποτελούμενος ἀπὸ τὰ ἑξῆς τμήματα βιβλίων:

Α'. *Θρησκευτικὰ*	βιβλία	36
Β'. *Ἱστορίαι καὶ Βιογραφίαι*:		
α') Ἑλληνικὴ Ἱστορία	»	43
β') Γενικὴ Ἱστορία καὶ Ἱστορία ξένων ἐθνῶν	»	14
γ') Βιογραφίαι καὶ Ἀπομνημονεύματα	»	17
δ') Ἀρχαιολογία, Μυθολογία Ἱστορία τῆς Τέχνης	»	11
Γ'. *Γεωγραφικὰ καὶ Περιηγήσεις*	βιβλία	23
Δ'. *Φιλολογία καὶ Λογοτεχνία*:		
α') Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία	»	24
β') Νέα Ἑλληνικὴ Λογοτεχνία	»	59
γ') Μεταφρ. ἐκ ξένων Λογοτεχνιῶν	»	17
δ') Γραμματολογία καὶ Γλωσσολογία	»	17
Ε'. *Ἀγωγὴ καὶ Ἐκπαίδευσις*	»	38
Ϛ'. *Παιδικὰ Ἀναγνώσματα*	»	29
Ζ'. *Μαθηματικά, Φυσικαὶ Ἐπιστῆμαι, Φυσικὴ Ἱστορία*	»	30
Η'. *Ὑγιεινὴ*	»	10
Θ'. *Γεωργία, Ἐμπόριον, Βιομηχανία, Ποικίλαι γνώσεις*	»	55
Ι'. *Πολιτικὴ οἰκονομία, Νομοθεσία*	»	8

Ἤτοι ἐν συνόλῳ βιβλία 454 συγκροτούμενα ἐκ τόμων 572.

Εἰς ἴδιον παράρτημα ἀναγράφονται καὶ 13 περιοδικὰ δημοσιεύματα πάσης ὕλης, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ λαμβάνουν αἱ Σχολικαὶ Βιβλιοθῆκαι.

Καὶ μόνη ἡ ἀπαρίθμησις τῶν διαφόρων τμημάτων τοῦ Καταλόγου ἀποδεικνύει πόση φροντὶς ἐλήφθη ὥστε αἱ Σχολικαὶ Βιβλιοθῆκαι νὰ ἐπαρκοῦν εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων μεμακρυσμένων ἀπὸ τῶν μεγάλων κέντρων χωρίων καὶ κωμοπόλεων, δι' οὓς κυρίως εἶνε προωρισμέναι. Διότι ὀνομάζονται μὲν Σχολικαὶ Βιβλιοθῆκαι, ὡς λειτουργοῦσαι ἐντὸς τῶν σχολείων καὶ ἐμπεπιστευμέναι εἰς τὴν φύλαξιν τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ πράγματι εἶνε λοιπὸν ἢ δημόσιαι βιβλιοθῆκαι. Τοιαύτας τὰς ἠθέλησε καὶ ὁ Ἕλλην νομοθέτης τοῦ 1835, ὡς τοιαῦται δὲ λειτουργοῦσι καὶ ἀπανταχοῦ τοῦ πολιτισμένου κόσμου.

Οἱ συλλαβόντες πρῶτον τὴν ἰδέαν τῆς ἱδρύσεως τῶν Σχολικῶν βιβλιοθηκῶν ὀρθότατα ἐσκέφθησαν ὅτι οὕτω πολλοὺς συγχρόνως ἐπιτυγχάνουσι σκοπούς. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐμπνέουσιν εἰς τοὺς μαθητὰς διὰ τῆς διαρκοῦς θέας τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ τῆς εὐκολίας τοῦ δανεισμοῦ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ βιβλία, τὴν κλίσιν πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ὑποβοηθοῦσι τὴν εὐρυτέραν μόρφωσιν αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ μέσου τῶν μαθητῶν μεταλαμπαδεύουσιν εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν τὸ φῶς τῆς γνώσεως διὰ τῶν δανειζομένων βιβλίων πρὸς χρῆσιν καὶ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Συνταυτίζεται οὕτω μετὰ τῆς καθαυτὸ μαθητικῆς βιβλιοθήκης, ἥτις ἀποτελεῖ μικρὸν μόνον μέρος τῆς ὅλης Σχολικῆς βιβλιοθήκης καὶ ἡ λαϊκὴ δανειστικὴ βιβλιοθήκη, ἡ πολὺ εὐρυτέρα καὶ ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν βιβλίων καὶ ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν ἐπιδιώκει. Διὰ τοῦ συνταυτισμοῦ ἐξασφα-

λίζεται ἡ ἀδάπανος καὶ τακτικὴ λειτουργία αὐτῆς, ἀφοῦ βιβλιοφύλαξ εἶνε ὁ διδάσκαλος, ἐνισχύονται δὲ οἱ δεσμοὶ μεταξὺ τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ Σχολείου, καὶ καθίσταται τοῦτο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἡ πηγὴ πάσης σοφίας, τὸ κέντρον τῆς ἐν τῷ τόπῳ πνευματικῆς κινήσεως, ἡ μικρὰ Ἀκαδημία τοῦ χωρίου.

Διὰ τοῦτο κυρίως εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ὀργανισμὸν τῶν Σχολικῶν βιβλιοθηκῶν ἐτέθη καὶ διάταξις καθ' ἣν εἰς ὡρισμένας ὥρας τῆς ἑβδομάδος μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἡμερησίων μαθημάτων ἡ βιβλιοθήκη δύναται νὰ εἶνε προσιτὴ εἰς πάντα πολίτην ἐπιθυμοῦντα νὰ συμβουλευθῇ βιβλία ἀναφερόμενα εἰς τὸ ἐπάγγελμά του ἢ ἀρεσκόμενον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, διατίθεται δὲ πρὸς τοῦτο αἴθουσα τοῦ Σχολείου χρησιμοποιουμένη κατὰ τὰς ὥρας ἐκείνας ὡς *Λαϊκὸν Ἀναγνωστήριον*.

Ὁ δημοσιευθεὶς πρῶτος Κατάλογος, ὁ ἰσχύων μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1904, δὲν εἶνε βεβαίως τέλειος. Ἔχει τὰς ἐλλείψεις του. Ἀλλὰ διὰ πολλὰς ἐκ τῶν ἐλλείψεων, τὰς ὁποίας θὰ παρατηρήσῃ ὁ διεξερχόμενος τὰς ἐπιγραφὰς τῶν περιλαμβανομένων βιβλίων δὲν εὐθύνονται οἱ συντάξαντες αὐτόν. Βιβλία τινά, πασίγνωστα καὶ ἀπαραίτητα εἰς πᾶσαν βιβλιοθήκην, δὲν περιελήφθησαν βεβαίως, διότι, ὡς εἶνε κοινῶς γνωστόν, ἔχουσιν ἐξηντληθῇ, ἀνωφελὴς ἐπομένως θὰ ἦτο ἡ ἀναγραφὴ αὐτῶν. Τμήματά τινα πάλιν φαίνονται πενιχρά, διότι δὲν ὑπῆρχον ἀρκετὰ βιβλία κατάλληλα ὅπως πλουτισθῶσιν. Ἡ σπάνις μάλιστα βιβλίων τινῶν χρησιμωτάτου περιεχομένου θὰ ἠνάγκασε τοὺς συντάξαντας τὸν Κατάλογον ἐπιεικῶς νὰ περιλάβουν καὶ συγγράμματά τινα πολὺ μέτρια ἐλλείψει ἄλλων καλητέρων. Πιθανὸν εἶνε ὅτι παρελείφθησαν καὶ βιβλία ἀληθῶς ἄξια τῶν Σχολικῶν βιβλιοθηκῶν, διότι ἴσως ὑστέρησεν ἡ μνήμη τῶν συντακτῶν τοῦ Καταλόγου, τὸ μόνον, ὡς εἶπον ἐν ἀρχῇ, βοήθημα αὐτῶν, μὴ ὑπαρχούσης συστηματικῆς βιβλιογραφίας.

Ἀλλὰ τὸ κακὸν δὲν εἶνε ἀνεπανόρθωτον. Μετὰ διετίαν ὁ Κατάλογος θὰ ἀναθεωρηθῇ καὶ θὰ πλουτισθῇ. Ἕως τότε ἂς προσπαθήσουν οἱ κατὰ τόπους διδάσκαλοι νὰ συγκεντρώσουν διὰ παντὸς μέσου, ἐπικαλούμενοι καὶ τῶν ὁμῶν καὶ τῶν εὐπόρων ἰδιωτῶν τὴν ἀρωγήν, ὡς πλεῖστα ἐκ τῶν 454 βιβλίων τοῦ Καταλόγου—καὶ τοῦτο ἀρκεῖ.

Τὰς βάσεις τῶν Σχολικῶν βιβλιοθηκῶν ἐθεμελίωσεν ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, ἀλλ' ἡ ἐπιτυχία αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ζήλου τῶν Ἑλλήνων διδασκάλων καὶ διὰ τοῦτο τὴν θεωρῶ ἐκ τῶν προτέρων ἐξησφαλισμένην.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΑΙ ΠΟΙΝΑΙ

ΕΙΣ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Αἱ ἐπ' ἐσχάτων ἀκουσθεῖσαι πολλάκις διὰ τοῦ τύπου διαμαρτυρίαι γονέων κατὰ τῶν ἐν τοῖς σχολείοις ἐπιβαλλομένων ποινῶν δεικνύουσιν ὅτι καὶ ἡ παρ' ἡμῖν ὁσημέραι προαγομένη διδακτικὴ θεωρία καὶ ἡ ἀξιέπαινος προσπάθεια, ὅπως ἡ διδασκαλία γίνηται μᾶλλον ἀνθρωπιστικὴ καὶ μετὰ πλείονος λόγου, δὲν ἔσχον σοβαρὰν ῥοπὴν ἐπὶ τοῦ πνεύματος ἐνίων διδασκάλων, ἐμπνεομένων πιθανῶς ὑπὸ ξένων παιδαγωγῶν εἰς τὰς περὶ ποινῶν ἰδέας ἢ ἐμμενόντων εἰς παλαιοτέρας συνηθείας. Οὕτω καθ' ἅπαν τὸ σχολικὸν ἔτος εὑρέθημεν οὐχὶ ἅπαξ εἰς τὴν ὄντως λυπηρὰν θέσιν νὰ ἀναγινώσκωμεν ἐν ταῖς ἐφημερίσι παράπονα διὰ τὰς ποινὰς κατὰ τῶν διδασκάλων διαφόρων ἐκπαιδευτηρίων, ἀνωτέρων τε καὶ κατωτέρων, καὶ νὰ παριστάμεθα ἔστιν ὅτε ἀκροαταὶ σκηνῶν πρὸς πᾶν ἄλλο ἢ πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ σχολείου συναδουσῶν. Καίτοι κατ' ἀρχὴν οἱ διδάσκαλοι πρέπει νὰ λάβωσι σπουδαίως ὑπ' ὄψει τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐν τούτοις ἡ ἑκάστοτε ἄκαιρος σπουδὴ τοῦ τύπου πρὸς ἐπίλυσιν τοιούτων ζητημάτων καὶ ἡ πείσμων καὶ πάσης κατακρίσεως ἀξία στάσις γονέων τινῶν ἐν τοιούτοις εἴδους περιστάσεσι πρὸς τὸν ἱερὸν τοῦ σχολείου σκοπόν, οὐδαμῶς συμβάλλονται πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ σχολείου ἐν τῇ συνειδήσει τῆς κοινωνίας εἰς τὴν προσήκουσαν περιωπήν, τοῦ ἀξιώματος τοῦ διδασκάλου καιρίως ἐκ τούτων παραβλαπτομένου. Περιττὸν ὅλως νὰ εἴπωμεν, οἱ μαθηταὶ ἐκ τῆς ἑκάστοτε ἀναγραφῆς τοιούτων εἰδήσεων καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοιούτων ὁμιλιῶν ὁπόσης κουφότητος καὶ ἀδιαφορίας ἐμπίπλανται, πραγμάτων τὰ μάλιστα ἐπιβλαβῶς ἐπιδρώντων εἰς τὸ ἦθος καὶ τὰς ἁπαλὰς καρδίας μικρῶν παίδων. Περὶ ποινῶν βεβαίως ἔχουσι γραφῇ πολλά, ἀλλ' ἡ εὐρύτης καὶ ποικιλία τοῦ ζητήματος ἀφ' ἑνὸς καθιστῶσιν αὐτὸ ἀνεξάντλητον, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ ἐπιβάλλει νὰ ποιώμεθα συχνότερον λόγον περὶ τούτων καὶ τῶν διαφόρων ἐπόψεων αὐτῶν, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ ἀποφεύγωμεν πᾶσαν χαλεπότητα καὶ ἐμπάθειαν, χρώμεθα δὲ ποιναῖς ἀναπτυσσούσαις τὴν φιλοτιμίαν τῶν παίδων, ἐνισχυούσαις δὲ εὐγενὲς ἠθικὸν φρόνημα ἐν αὐτοῖς. Ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι δὲν θὰ πραγματευθῶμεν γενικῶς περὶ ποινῶν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς Σχολείοις τοιούτων, καὶ ἰδίως περὶ τῶν σωματικῶν ποινῶν, τοῦ ῥαβδισμοῦ καὶ τῶν ῥαπισμάτων.

Κατ' οὐσίαν ποιναὶ εἶναι τὰ λυπηρὰ ἐπακολουθήματα κακῆς ἢ ἀτόπου πράξεως. Καὶ φυσικαὶ μὲν λέγονται αἱ ποιναὶ αἱ ἐξ αὐτῶν τῶν

πράξεων οἴκοθεν ἐπερχόμεναι, θετικαὶ δὲ αἱ τεχνητῶς ἐπαγόμεναι, ἤτοι αἱ ὑπὸ τῶν γονέων ἢ διδασκάλων ἐπιβαλλόμεναι. Οὕτω π. χ. τῇ ἀκρασίᾳ ὡς φυσικὴ ποινὴ ἕπεται ἡ ἀσθένεια, τῷ ψεύδει ἡ δυσπιστία, ἥτις θὰ προξενήσῃ ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν τῷ παιδί, ὥστε νὰ καταισχυνθῇ κτλ. Ἐὰν λοιπὸν πάντα τὰ παιδία μετὰ τῆς προσηκούσης φρονήσεως καὶ ἐπιμελείας ἀνετρέφοντο, θὰ ἤρκει νὰ ὑποδείξῃ τις τὰ φυσικὰ ἀποτελέσματα τῶν κακῶν πράξεων. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῇ φυσικῇ πορείᾳ τῶν πραγμάτων δὲν ἀρκοῦσι πολλάκις αἱ φυσικαὶ ποιναί, ὡς μὴ εὐκόλως αἰσθηταὶ τοῖς παισὶν ἢ ὡς λίαν βραδέως ἐπερχόμεναι, παρίστανται ἀνάγκη καὶ τεχνητῶν μέσων. Τοῖς τεχνητοῖς ὅμως τούτοις βοηθήμασι δέον μετὰ πολλῆς τῆς περισκέψεως νὰ χρώμεθα, ἵνα μὴ ὁ παῖς ἐθίζηται ἕνεκεν τῆς ποινῆς νὰ ἀποφεύγῃ τὸ κακόν, ὃ ἐν τῇ παιδαγωγικῇ καταδικάζεται, ἀλλὰ τοὐναντίον νὰ ποιῶμεν τοὺς παῖδας φιλοτιμοτέρους.

Σκοπὸς δὲ τῶν ποινῶν ἐν τῷ σχολείῳ εἶναι ἡ ἠθικὴ βελτίωσις τοῦ παιδίου καὶ ὁ σωφρονισμὸς τῶν ἄλλων. Διὰ τοῦτο διαφέρει ἡ παιδαγωγικὴ ποινὴ τῆς δικαστικῆς, δῆλα δὴ τῆς ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπιβαλλομένης, περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς ὁποίας ὑπάρχουσι πολλαὶ θεωρίαι. Ἡ δικαστικὴ ποινὴ κυρίως διαφέρει κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πολιτείας ζητούσης νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν ἰδέαν τοῦ προσβληθέντος δικαίου, διὰ τῆς ἀνταποδόσεως τῆς κακοποιίας, καὶ τὸν σωφρονισμὸν τῶν ἄλλων. Σκοπεῖ λοιπὸν τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς διά τινος ἀδικίας διαταράξεως τῆς δικαιοσύνης, ἐφ' ἧς ἡ πολιτεία ἐρείδεται. Ἐν τῇ ἀνατροφῇ ὅμως ἡ ποινὴ κυρίως εἶναι μέσον βελτιώσεως τοῦ παιδίου. Διὰ τοῦτο ὁ παιδαγωγὸς δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὸν τρόφιμον, ὅπου ἡ μεταβολὴ τοῦ φρονήματος, δῆλα δὴ ἡ μετάνοια αὐτοῦ καθιστᾷ περιττὴν τὴν ἐπιβολὴν αὐτῆς, ἤ, ἐὰν δὲν προσδοκᾶται διὰ τῆς ποινῆς βελτίωσίς τις, διότι ἡ ἱκανοποίησις τοῦ προσβληθέντος νόμου οὐδεμίαν σημασίαν ἔχει ἐν τῇ παιδαγωγικῇ. Γενικῶς λοιπόν, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπὸς παρὰ τοῖς παισὶν ἄνευ ποινῆς, τότε ἀπολύτως δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις αὐτῆς καί, ὅταν εἶναι ἐπαρκὴς ἡ ἐλαφροτέρα, πᾶσα βαρυτέρα εἶναι ἀπορριπτέα. Οὐδαμῶς ὅμως πρέπει νὰ ἐπιβάλληται ποινή, ἐὰν δὲν κατεδείχθη ἐπαρκῶς καὶ σαφῶς τὸ ἄτοπον, δὲν προηγήθη δὲ ἡ προσήκουσα νουθεσία, δι' ἧς ἀποτρέπεται ὁ παῖς τοῦ κακοῦ, γενομένης πάντοτε δαψιλοῦς χρήσεως ἠπίων καὶ ἠθικῶν μέσων.

Ὁ διδάσκαλος, ἐκτὸς τοῦ διὰ τῶν γνώσεων πλουτισμοῦ τοῦ γνωστικοῦ τῶν μαθητῶν, προτίθεται καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῶν διάπλασιν οὕτως, ὥστε ὁ τρόφιμος νὰ ἐπιδιώκῃ τὸν γενικὸν τοῦ ἀνθρώπου προορισμόν, ἤτοι αὐτὸ τὸ ἠθικόν. Διὰ τῶν ἐν τῇ ἀγωγῇ λοιπὸν ποινῶν ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς βουλήσεως τῶν μαθητῶν καὶ ἰδίως διὰ τῶν ἐκ τῆς κοσμίας καὶ σεμνῆς καὶ ἠρέμου συμπεριφορᾶς αὐτοῦ ἐξαγομένων ἠθικῶν καὶ πρακτικῶν ἀρχῶν, δι' ὧν δέον νὰ μορφώσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ τροφίμου, ἀφ' οὗ ἄλλως ἡ ἐν τῇ οἰκίᾳ μόρφωσις εἶνε πολὺ ἀτελὴς παρ' ἡμῖν. Ἡ μόρφωσις ἰδίως τοῦ χαρακτῆρος συντελεῖται ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσιν, ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ, ἀλλ' ἐπειδὴ παρ' ἡμῖν ἡ ἐν αὐτῷ φοίτησις εἶνε τετραετὴς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ὡς συμπλήρωμα αὐτοῦ, κέκληται νὰ συμβάλλῃ πρὸς τοῦτο. Ὅπως δὲ ὁ διδάσκαλος ἐξασκῇ τὴν διαπλαστικὴν ταύτην δύναμιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν μαθητῶν, δέον νὰ παρίσταται οὗτος ἀείποτε καὶ ἐν πάσῃ περιστάσει ἀτάραχος, ἀτρεμής, προσηνής, πρᾷος, μακρόθυμος εἰς τὰ ἐλαττώματα τῶν μαθητῶν, χωρὶς ὅμως οὐδὲν αὐτὸν νὰ λανθάνῃ, ὅπως οὕτω δυνηθῇ νὰ διαμορφώσῃ τοὺς μαθητὰς κατὰ τὰς ἀρετὰς ταύτας καὶ ἐνσταλάξῃ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὴν ἠρεμίαν, τὴν εὐμένειαν καὶ τὴν ἀγαθότητα, ἐκριζῶν ἐξ αὐτῶν τὴν σκαιότητα καὶ τὸ βάναυσον τοῦ τρόπου, τὸ ὑβριστικὸν καὶ αὐθαδες τῶν ἐκφράσεων καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἀγροικίαν. Πρὸς τοῦτο ὁ διδάσκαλος ἀπέχων αὐτὸς τῶν κακιῶν τούτων ἂς θεωρῇ, κατὰ τὸν Λίνδνερ, τὰς ποινὰς ὡς παιδαγωγικὰ φάρμακα, καὶ καθὼς ὁ ἰατρὸς δὲν ὀργίζεται κατὰ τοῦ ἀσθενοῦς, ἀλλὰ ζητεῖ νὰ ἐγείρῃ αὐτόν, οὕτω πράττων καὶ ὁ παιδαγωγός, ἂς ἐθίζηται νὰ θεωρῇ τὰς ἠθικὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ τροφίμου, ὡς ὁ ἰατρὸς θεωρεῖ τὰς σωματικὰς ἀσθενείας, δῆλον ὅτι ὡς συμπτώματα ἀσθενοῦς καὶ ἀδυνάτου φύσεως. Πνεῦμα λοιπὸν ἠπιότητος, πνεῦμα ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος ἂς δεσπόζῃ τοῦ παιδαγωγοῦ ἐν πάσαις ταῖς κρίσεσι περὶ τοῦ τροφίμου, μακρὰν πάσης ὀργῆς καὶ ἐμπαθείας. Τὸ παράδειγμα τοῦ διδασκάλου ὡς πρὸς τὴν καλὴν συμπεριφορὰν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν μαθητῶν ἔχει μεγίστην σημασίαν, ἀνάγκη λοιπὸν ὁ διδάσκαλος διὰ τοῦ ἰδίου τρόπου νὰ ἐκθέσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν κοσμιότητα καὶ ἀοργησίαν, διότι ἡ τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς τῶν μελλόντων εὐβουλίας γίνεται κάλλιστον παράδειγμα.

Καὶ βεβαίως ἐν τῷ σχολείῳ μόνον, τό γε νῦν ἔχον, δύνανται οἱ παῖδες νὰ λάβωσι τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτειακὴν ἀγωγήν, ἐπιμελῶς ἀσκούμενοι ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὰς ἀνωτέρω ἀρετάς, ὅτε εὐκόλως ῥιζοβολοῦσιν αὗται ἐν τῇ μαλακῇ καὶ εὐπλάστῳ καρδίᾳ αὐτῶν διὰ τῆς οἰκειώσεως εἰς αὐτὰς κατὰ τὴν τρυφερὰν ταύτην ἡλικίαν. Ὀφείλουσι λοιπὸν οἱ διδάσκαλοι νὰ παρέχωσιν ἑαυτοὺς πρότυπον σωφροσύνης, ἀγάπης καὶ ὑπομονῆς, παρέχοντες τεκμήριον ἐμπράκτως τῆς προσγενομένης εἰς αὐτοὺς διαμορφωτικῆς τῶν γραμμάτων δυνάμεως καὶ στερεοποιοῦντες, οὗ-

τως εἰπεῖν, διὰ τοῦ ἑαυτῶν ἤθους, τὰς ἀρετὰς ταύτας ἐν ταῖς καρδίαις τῶν μαθητῶν. Τὸ ἄριστον βεβαίως θὰ ἦτο, ἐὰν οἱ μαθηταὶ ἦσαν ἐν ἐπιγνώσει τοῦδε, ὅτι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀναγκαία εἶνε ἡ τάξις, ἡ κοσμιότης, καὶ ἐὰν ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὴν βούλησιν καὶ νὰ συμμορφῶνται πρὸς τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν ταύτην. Ἡ ἐπίγνωσις τοῦ προσήκοντος καὶ ἡ βούλησις ἢ ἔτι ἐλλείπουσι παρὰ τοῖς παισὶν ἢ εἶναι τόσον ἀσθενεῖς, ὥστε δὲν δύνανται νὰ ἀντιτάσσωνται ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ δημιουργήσωμεν τὴν προσήκουσαν πνευματικὴν κατάστασιν, διδάσκοντες δηλαδὴ τοὺς παῖδας, ὁπόσον ἀναγκαῖον εἶναι ἡσύχως ἐν τῷ σχολείῳ νὰ φέρωνται, νὰ προσέχωσι, νὰ εἶναι φιλαλήθεις, νὰ μὴ ὀργίζωνται κτλ. Ἀλλ' οἱ νεώτεροι μαθηταὶ σμικρὰν ἢ οὐδεμίαν προσοχὴν θὰ παρεῖχον εἰς τὰς διδαχὰς ἡμῶν, διότι ἡ ἐπίγνωσις τῆς ἀνάγκης τῆς τάξεως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ δὲν γεννᾶται οὕτω ταχέως. Καὶ ἂν ἦτο δυνατὸν ἡ ἐπίγνωσις αὕτη νὰ διαμορφωθῇ, σπανίως θὰ κατωρθοῦμεν ἡ βούλησις τῶν παίδων νὰ ὑποτάσσησαι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν ταύτην. Οὐχὶ λοιπὸν μακρὰ διδασκαλία πρὸς τοὺς παῖδας, διατί πρέπει νὰ εἶναι ἥσυχοι, πρᾷοι, προσεκτικοί, ἀκριβεῖς, καὶ διατί δὲν ἐπιτρέπεται ἐν τῷ σχολείῳ νὰ ἐρίζωσι, νὰ τρώγωσι κτλ., ἀλλ' ἐπιτάσσει μὲν αὐτοῖς ἐκεῖνα, ἀπαγορεύει δὲ ταῦτα ἄνευ τινὸς δικαιολογίας καὶ ἐπιμένει μετ' ἐπιμονῆς αὐστηρῶς ἀεὶ νὰ ἐκτελῶσιν αὐτοῦ ταύτας τὰς διαταγάς, παρέχων ἑαυτὸν ἰδεῶδες παράδειγμα ἐν πᾶσιν. Οὕτως ἐθίζει αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπιμέλειαν, τάξιν, ἀκρίβειαν. Τὰ μέσα, ὧν χρῆσιν ποιεῖται πρὸς τοῦτο, εἶναι ἡ διαταγή, ἡ ποινή, ἡ ἐπιτήρησις καὶ ἰδίως, ὡς ἐρρήθη, τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ἐν τῇ κοσμιότητι καὶ ἀξιοπρεπείᾳ καὶ ἀγρύπνῳ ἐπιτηρήσει. Οὕτω τὴν ἐλλείπουσαν παρὰ τοῖς παισὶν ἐπίγνωσιν τοῦ προσήκοντος πρέπει νὰ ἀναπληροῖ διὰ σταθερῶν ἐθῶν, ἐθίζων μετ' αὐστηρότητος εἰς τὴν φιλαλήθειαν, εὐταξίαν, ἀοργησίαν. Καὶ δὲν ἔχουσι μὲν τὰ πράγματα ταῦτα ἠθικὴν ἀξίαν ἐφ' ὅσον μόνον κατ' ἔθος ἄνευ ἐπιγνώσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν οἱ μαθηταὶ ἐπιτηδεύουσιν. Ἀλλ' ἐὰν ἅπαξ αὐτὰ κατ' ἔθος εἰς τοὺς παῖδας ἐγένοντο, εἶναι εὔκολον εἶτα τὸ ἐν ἐπιγνώσει πράττειν, διότι ὑπάρχει ἰσχυρότατον ἔρεισμα ἐπὶ τοῦ ἔθους. «Καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν· καὶ γὰρ τὸ ἦθός ἐστι πολυχρόνιον καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἐθικὰς ἄν τις λέγῃ οὐκ ἂν πλημμελεῖν δόξειε», λέγει ὁ Πλούταρχος. Φυσικὸν ἐπακολούθημα τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι αἱ ὕβρεις, οἱ γέλωτες, τὰ σκώμματα καὶ αἱ εἰρωνεῖαι εἶναι ἀνάξια τοῦ παιδαγωγοῦντος διδασκάλου. Οὐδένα τόπον ἐπ' ἴσης ἔχουν ἐν τῷ σχολείῳ αἱ βίαιαι κινήσεις, αἱ νευρικαὶ ταραχαὶ καὶ οἱ παροξυσμοί, περὶ τῆς ὀργῆς οὐδενὸς λόγου γινομένου, διότι μόνον ὁ θέλων νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς θηριώδεις ὀργίζεται. Τῷ ὄντι δὲ κατὰ τὴν ἔκφρασιν πολλῶν παιδαγωγῶν, ἐὰν ἴδῃ τις τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς κάτοπτρον οἵαν μορφὴν λαμβάνει κατὰ τὴν ὀργὴν καὶ πόσον ἄσχημος γίνεται καὶ διὰ τῆς συσπάσεως τῶν μυῶν πόσον ὁμοιάζει πρὸς θηρίον, οὐδέποτε θὰ ὠργίζετο.

Τεθέντων ἤδη ἐν γενικοῖς γραμμαῖς τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ παιδαγωγοῦντος διδασκάλου, οὗ τὸ ἦθος ἔχει μεγίστην σημασίαν, τεθεισῶν δὲ καὶ τῶν ἀρχῶν εἰς ἃς ἀνενδότως δέον νὰ τείνωσιν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἐκρίζωσιν τῶν μνημονευθεισῶν κακιῶν, δυνάμεθα νῦν νὰ διερευνήσωμεν τὰς ποινὰς καὶ δὴ τὰς σωματικάς, ἃς ἀρχῆθεν προεθέμεθα, λέγω τοὺς ῥαβδισμοὺς καὶ τὰ ῥαπίσματα. Πρώτη ἡ φυσικωτάτη ποινὴ διὰ τὸν τρόφιμον εἶναι ἡ ἀποδοκιμασία ἐκδηλουμένη ἐν τῇ καθ' ὅλου συμπεριφορᾷ, ἐν τῷ βλέμματι, τοῖς μορφασμοῖς, τῇ ὄψει, ἐν τῇ στιγμιαίᾳ διακοπῇ τῆς ὁμιλίας κ.τ.λ., διότι καιρίως πλήττει τὸ λογικὸν καὶ τὴν φιλοτιμίαν, ἐξ ὧν ἀπορρέουσι συλλήβδην πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἀρεταί, ἃς ὁ τρόφιμος ἐκ τοῦ σχολείου δέον νὰ προσκομίσηται. Ὅσῳ δὲ μείζονα σεβασμὸν τρέφουσιν οἱ μαθηταὶ πρὸς τὸν διδάσκαλον, τόσῳ μείζονα ἐντύπωσιν ἐμποιεῖ ἡ ἀποδοκιμασία αὐτοῦ. Εἶναι δὲ αὕτη τὸ κάλλιστον εἶδος τῆς τιμωρίας, ὅταν ὁ διδάσκαλος ῥίπτῃ βλέμμα πλῆρες ἐκπλήξεως πρὸς τὸν παῖδα, διότι οἱ παῖδες ἔχουσιν ὀξύτατον βλέμμα καὶ λεπτοτάτην τὴν αἴσθησιν, ἐκτὸς ἐὰν ἀπημβλύνθησαν. Οὐδεὶς δύναται οὕτω ταχέως νὰ αἰσθάνηται τὸ αἴσθημα ἢ τὴν διάθεσιν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὡς οἱ μαθηταί. Ἡ δὲ διὰ λέξεων ἐκφραζομένη ἀποδοκιμασία καλεῖται ψόγος, οὗτινος διακρίνομεν διαφόρους βαθμίδας, κατὰ τὴν διάφορον ἔντασιν αὐτοῦ, ἤτοι τὴν παραίνεσιν, ἐπιτίμησιν καὶ ἐπίπληξιν καὶ δύναται νὰ συνδέηται μετὰ τῆς ἀπειλῆς αὐστηροτέρας ποινῆς, ἥτις ὅμως, ἐὰν δὲν ἐπέρχηται βελτίωσις, πρέπει νὰ ἐπιβάλληται ἀμετακλήτως. Ἡ ἐπίπληξις λαμβάνει αὐστηροτέραν μορφὴν γινομένη ἐνώπιον τοῦ διδασκάλου ἢ ἀναγγελλομένη ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τοὺς γονεῖς. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐπικαίρως καὶ καταλλήλως ἐκτελούμενον δύναται νὰ ἀποβῇ συντελεστικώτατον πρὸς ἐπανόρθωσιν ἐπανειλημμένης ἀταξίας καὶ ἀπροσεξίας ἢ πρὸς ἀποτροπὴν ἀλλοτρίων διατριβῶν. Αἱ ποιναὶ ἐν γένει αὗται εἰς μικροὺς παῖδας κατὰ τὰς περιστάσεις δύνανται νὰ γίνωνται συχνότερον, εἰς μεγαλυτέρους ὅμως πολὺ ἀραιῶς· ὅθεν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Σχολείῳ πρέπει νὰ ἔχωσι μέσον τινὰ ὅρον.

Ἡ δὲ νηστεία διὰ λόγους ὑγιεινῆς καὶ διὰ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ ἀποτελέσματος αὐτῆς, ὡς καὶ διὰ τὰς παρεκτροπάς, ὅπερ σπουδαιότατον, αἵτινες δύνανται νὰ γίνωνται ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἄνευ ἀγρύπνου καὶ αὐστηρᾶς ἐπιτηρήσεως πρέπει τελείως νὰ ἀπελαθῇ ἐκ τοῦ σχολείου. Ἁπλῆ δὲ κράτησις ἐν τῷ σχολείῳ μετ' ἐπιβλέψεως ὅμως

θεωρεῖται ὑπὸ πολλῶν παιδαγωγῶν ὅτι θὰ ἦτο ἀνυσιμωτέρα, γενομένη μ. μ. καὶ οὐχὶ τὴν μεσημβρίαν, ὡς συνήθως παρ' ἡμῖν γίνεται. Διὰ δὲ τῆς ὀρθοστασίας ἐπιτυγχάνεται μὲν ἡ καταισχύνη τοῦ φλυαροῦντος ἢ διαταράσσοντος τὴν τάξιν, παρακωλύεται δὲ καὶ ἡ περαιτέρω ἀταξία, ἀλλὰ πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ προσέχῃ περὶ τῆς διαρκείας αὐτῆς, καθ' ὅτι ἀσθενὴς κρᾶσις ἢ προηγούμενοι πυρετοὶ δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν αἰφνιδίαν σκοτοδίνην ἐν τῇ συγχύσει τοῦ μαθητοῦ ἢ ἄλλα δυσάρεστα. Ἡ δὲ ἐκ τῆς τάξεως ἔξωσις πρέπει νὰ γίνηται σπανιώτερον καὶ δὴ ἐὰν ὁ μαθητὴς ταράσσῃ τὴν τάξιν καὶ ὀρθοστατῶν. Εἰς μαθητὰς Ἑλλ. Σχολείου, παρ' οἷς οὔτε μεγάλην ἔκπληξιν καὶ φόβον ἐμποιεῖ ἡ ἔξωσις καὶ οἵτινες οὕτω συναισθάνονται τὴν ἐξ αὐτῆς προκύπτουσαν ζημίαν, ὡς συμβαίνει εἰς μᾶλλον ἀνεπτυγμένους μαθητάς, ἡ ἔξωσις δὲν γίνεται ὡς πολυειδῶς βλάπτουσα. Περὶ δὲ τῆς ἐκ τοῦ σχολείου ἀποβολῆς οὐδένα ποιούμεθα λόγον, διότι δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς παιδαγωγικὴ ποινή, ἅτε μὴ σκοποῦσα τὴν βελτίωσιν τοῦ τροφίμου. Ἐπ' ἴσης δὲν ἐπιτρέπεται ἡ γονυκλισία, ἡ ἐπανειλημμένη μηχανικὴ ἀντιγραφή, ἣ παρ' ἡμῖν τινες πολὺ ἀσμενίζουσι, διὰ λόγους εὐνοήτους, καὶ ἐν γένει πρέπει νὰ ἀποφεύγῃ τις πᾶν ἐξεζητημένον εἶδος ποινῆς, ὃ δύναται νὰ ἀποκτείνῃ τὴν τιμὴν τοῦ τροφίμου καὶ τὸν ἐγωισμὸν αὐτοῦ.

Νῦν ἐρχόμεθα εἰς τὸ εὐκολώτατον, προχειρότατον καὶ διὰ τοῦτο, ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡ φράσις, τὰ μάλιστα ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν ὂν εἶδος τιμωρίας, τὰς σωματικὰς ποινάς, ἤτοι τοὺς ῥαβδισμοὺς καὶ τὰ ῥαπίσματα. Ἀλλ' ἀρχῆθεν λέγομεν ὅτι ἡγούμεθα αὐτὰς τὰ μάλιστα ἀπορριπτέας ἀφ' οὗ καὶ ἐντονώταται ὑπουργικαὶ ἐγκύκλιοι ἀπαγορεύουσι τὴν χρῆσιν τούτων ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις. Εἶνε ἀληθῶς ἀναντίρρητον ὅτι αἱ ποιναὶ αὗται εἶνε διυλικαί, συντελοῦσαι μόνον εἰς τὴν κατάπτωσιν τοῦ φρονήματος, τὴν ἐκτράχυνσιν τῆς καρδίας καὶ εἰς τὸ μῖσος πρὸς τὸν διδάσκαλον. Πάντες ὡς διδάσκαλοι ἢ ὡς μαθηταὶ καλῶς ἐπίστανται ὅτι οὐδεὶς παῖς κατέστη μᾶλλον φιλαλήθης ἢ ἐπιμελέστερος ἢ μᾶλλον ἀκόλουθος τῶν ἑαυτοῦ καθηκόντων διὰ τῶν ῥαπισμάτων. Ὅπερ ἐκ τούτου προσγίγνεται, εἶνε ἡ σκέψις περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἀταξίαν ἢ ἀκοσμίαν χωρὶς νὰ ἐννοηθῇ καὶ ταῦτα μετὰ μείζονος πείσματος. Ἡ ἱστορία δεικνύει ὅτι οἱ δοῦλοι, ἔνθα ἐμαστιγοῦντο ἢ ἐκείζοντο, τυχούσης εὐκαιρίας ἀπέβησαν τὰ μάλιστα λυσσώδεις καὶ ἄγριοι, διότι οὐδεμία σχέσις μεταξὺ τῆς βίας καὶ τῆς φιλαληθείας, τῆς ῥάβδου καὶ τῆς τιμιότητος, τῶν αἰκισμῶν καὶ τῆς ἀρετῆς. Διὰ τῆς ῥάβδου ὁ χαρακτὴρ γίνεται φαῦλος καὶ δουλόφρων, ἡ δὲ καρδία, ἀποβάλλουσα πᾶν εὐγενὲς αἴσθημα, χαμερπὴς καὶ πείσμων. Ἐν τισιν ὅμως περιστάσεσι τὸ ῥάπισμα καὶ οἱ ῥαβδισμοὶ πρὸς τιμωρίαν πείσματος, ἀναιδείας, αὐθαδείας, καθ' ὧν δὲν ἴσχυσαν ἠπιώτερα παιδαγωγικὰ μέσα, θεωροῦνται ὡς ἀναγκαῖα ὑπὸ διασήμων παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Ziller, ὁ Kern καὶ ἄλλοι συμβουλεύοντες νὰ ἐκτελῇ τὴν τιμωρίαν αὐτὸς ὁ διδάσκαλος ἀοργήσας. Διατείνονται δὲ οὗτοι ὅτι θέλουσι νὰ ἐπιβάλλωσι διὰ τῆς βίας ὅ,τι νομίζουσιν ὀρθόν, ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὸ φρόνημα, διότι ἡ παιδαγωγία δὲν ἀπευθύνεται ἐν γένει πρὸς αὐτό. Καὶ ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι, ὅταν τις τυραννῇ παιδίον τι, ἢ τοῦτο ὑποκύπτει μετὰ δουλοφροσύνης καὶ μικροψυχίας ἢ ἀντιτάσσεται μετὰ λυσσώδους ἀπειθείας καὶ αὐθαδείας. Ποσάκις ἡ εἰδεχθὴς χείρωσις τῶν μαθητῶν ἐν τοῖς σχολείοις παρέστησεν ἀπεριγράπτους σκηνὰς καὶ ἐνέπλησε φρίκης πάντας τοὺς παρευρεθέντας; Ποσάκις τοιαῦτοι βάρβαροι καὶ ἀπάνθρωποι τιμωρίαι δὲν ὤθησαν τοὺς παῖδας ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ αὐτῶν, ὥστε νὰ διαρρήξωσι πάντα δεσμὸν σεβασμοῦ καὶ εὐπειθείας, ἠνάγκασαν δὲ τότε γονεῖς ἢ διδασκάλους νὰ συνέλθωσι καὶ νὰ ὑποχωρήσωσιν! Πάντες ὅμως ἐκ μαθητικῆς ἡλικίας ἐπιστάμεθα ὅτι ὁ διδάσκαλος ὁ πάντων αὐστηρότατος οὐδέποτε σχεδὸν ἢ σπανίως κατέφευγεν εἰς τιμωρίας, ἀλλ' ἔβλεπε συγχρόνως πάντας, τὸ βλέμμα αὐτοῦ εἶχε πανταχοῦ καί, παρόντος αὐτοῦ, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ πράξῃ τι. Διδάσκαλος θέλων, συμφώνως τῷ ἑαυτοῦ ἀξιώματι καὶ τῷ σκοπῷ, ὡς ἐρρήθη, νὰ προσκτήσηται τὴν ἀγάπην καὶ τὸν σεβασμὸν τῶν μαθητῶν, ὀφείλει αὐτὸς πρῶτος νὰ σέβηται καὶ νὰ ἀγαπᾷ αὐτούς, ἐκδηλῶν τὸν πρὸς αὐτοὺς σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην διὰ τῆς εὐγενοῦς καὶ πρόφρονος ἐν πάσῃ περιστάσει συμπεριφορᾶς αὐτοῦ. Οὐδαμῶς δ' ἄπορον ἐὰν ἡ χρῆσις βαναύσων καὶ χυδαίων μέσων, λοιδοριῶν καὶ ὕβρεων διαθέτουσι τοὺς μαθητὰς οὕτως, ὥστε νὰ ἀφίπταται ἀπ' αὐτῶν ὁ ἐγκάρδιος σεβασμός, ἡ φιλοτιμία αὐτῶν νὰ ἀμβλύνηται, πᾶσα ἐκτίμησις καὶ ἀγάπη τάχιστα νὰ ἀφαιρῆται, καὶ οἱ ἀτυχεῖς αὐτοὶ μαθηταὶ ἀντὶ τῆς μορφώσεως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς σώφρονος καὶ κοσμίας αὐτῶν διαπλάσεως, ἀναστρεφόμενοι μετὰ φαύλου καὶ βαναύσου διδασκάλου γίνωνται φαυλεπίφαυλοι, σκληραύχενες καὶ ἀνδραποδώδεις.

Δὲν δύναμαι νὰ φαντασθῶ πῶς δύνατοι νὰ ἀποτρέψῃ τις τὴν αὐθάδειαν καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην ἐκ τῆς καρδίας τῶν μαθητῶν διὰ τῆς δυσμενείας καὶ ἀναξίας ἐλευθέρων ἀνθρώπων κτηνώδους σωματικῆς τιμωρίας ἢ διὰ τῆς μετὰ πατρικῆς στοργῆς προσηνοῦς συμπεριφορᾶς πρὸς αὐτούς. Φαντασθῆτε διδάσκαλον ἀρτίως συγκεκροτημένον, σοβαρόν, ἐμπνεύσαντα τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τοῖς μαθηταῖς διὰ τὸν ζῆλον πρὸς τὸ ἑαυτοῦ ἐπάγγελμα, διὰ τῶν εὐρειῶν γνώσεων, ἁπλοποιήσεως τῆς διδασκαλίας καὶ διὰ τῆς ψυχολογι-

κῆς προσφορᾶς τοῦ ἑκάστοτε μαθήματος, φανταστθῆτε, λέγω, ὅτι ὁ διδάσκαλος οὗτος σεβαρῶς κατέρχεται ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἕδρας καὶ μετ' ἄκρας εὐμενείας ἔρχεται εἰς συνάφειαν πρὸς τὸν δυστροποῦντα ἢ ἀμελῆ μαθητὴν καὶ νουθετεῖ αὐτὸν νὰ μεταβάλῃ διαγωγήν, ἧς τὰ ἀποτελέσματα ἔσονται αὐτῷ λυπηρά, ὑπεμιμνήσκων αὐτὸν ὅτι ἔχει καθήκοντα πατρὸς καὶ μητρός, ὅτι λυπεῖται λίαν διὰ τὴν τοιαύτην αὐτοῦ ἰσχυρογνωμοσύνην, καὶ τονίζων διὰ γλυκυτάτου τόνου ὅτι ἡ εὐτυχία καὶ χαρὰ αὐτοῦ εἶναι πῶς νὰ ὠφελήσῃ καὶ διαπλάσῃ τοὺς μαθητάς, οὓς ἐνεπιστεύθη αὐτῷ ὁ Θεός, ἡ πολιτεία καὶ οἱ γονεῖς, ὅ,τι πράττει πράττει μόνον πρὸς τὸ συμφέρον αὐτῶν, κατ' ἀκολουθίαν οἱ μαθηταὶ ὀφείλουσι τελείαν ὑποταγὴν καὶ προθυμίαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐντολῶν τοῦ διδασκάλου! Δύνασθε νῦν νὰ φανταστθῆτέ τινα οὕτως ἐκ φύσεως πεπωρωμένον καὶ ἀνδραποδώδη, ὅστις νὰ μὴ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὸν καὶ συντριβῇ ἐγκαρδίως πρὸ τῆς ἱερᾶς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν χρυσῶν λόγων τοιούτου διδασκάλου, καὶ νὰ μὴ μετσμεληθῇ διὰ τὴν δυστροπίαν ἢ ἀμέλειαν αὐτοῦ, μὴ ὁμολογήσῃ δὲ πρόθυμον ὑπακοὴν εἰς τὸ μέλλον καὶ ἐπιμέλειαν, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει ταύτην ἡ φυσικὴ αὐτοῦ διανοητικὴ διάπλασις; Εἶναι δυνατὸν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ῥάβδου; Πότερον δὲ τῶν μέσων τούτων εἶναι αἱρετώτερον; Ἐπεθύμουν οἱ ἀσθενεῖς μου οὗτοι λόγοι νὰ ἀνεγινώσκοντο ὑφ' ὅλων τῶν διδασκάλων. Εἶναι ὅμως βέβαιον, κατὰ τὸν Λίνδνερ, ὅτι ἐν τῇ σχολῇ, ἐν ᾗ ἐπικρατεῖ ἀγαθὸν πνεῦμα, ἐν ᾗ οἱ μαθηταὶ ἀδιακόπως καὶ μετ' ἀγάπης ἐπιτηροῦνται καὶ ἀπασχολοῦνται καὶ ἐν ᾗ τὸ πρόσωπον τοῦ διδασκάλου μετὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐπιδράσεως οἱονεὶ διήκει δι' ὅλης τῆς τάξεως, τὰ συνήθη παιδαγωγικὰ μέσα θὰ εἶναι ἐπαρκῆ καὶ δὲν θὰ γεννηθῇ ἡ ἀνάγκη τῆς ῥάβδου. Ἐν τοιαύτῃ σχολῇ καὶ αὐτὸς ὁ οἴκοθεν κακὸς παῖς θὰ συμπαρασυρθῇ εἰς τὴν τάξιν ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς πλειονότητος. Ἐν γένει μόνον ἡ ἥρεμος ἐνέργεια τοῦ παιδαγωγοῦ ἔχει ὑγιᾶ ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν καὶ οὐχὶ ἡ ἀφόρητος ἐκφόβησις παιδαγωγικῆς τρομοκρατίας. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ παραλίπωμεν, ὅτι ἡ χρῆσις τοιούτων ποινῶν εἰς πόσους κινδύνους καὶ ἀνησυχίας ἐνέβαλλε πολλοὺς τῶν διδασκάλων. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ παράλογον κομιδῇ τὸ σχολεῖον ὁ κατ' ἐξοχὴν τόπος τῆς τέρψεως καὶ εὐφροσύνης νὰ μεταβάλληται εἰς τόπον τρόμου καὶ στεναγμῶν. ! Ἀλλ' οἱ ῥαβδισμοὶ καὶ αἱ τούτοις συνδεδεμέναι ὕβρεις δὲν ἐλέγχουσι καὶ ἄγρια ἔνστικτα καὶ θηριωδίαν, ἰδιότητας ἐντελῶς ἀλλοτρίας πρὸς διάπλασιν ἡπίων, εὐγενῶν καὶ γενναίων ἀνθρώπων; Ὁ διδάσκαλος, εἴπομεν, δὲν πρέπει νὰ ὀργίζηται, ἀλλὰ νὰ μένῃ ἀτάραχος· ἐν τοιαύτῃ ὅμως καταστάσει δύναται νὰ τιμωρῇ;

Ἀφ' οὗ ὅμως αἱ σωματικαὶ ποιναὶ τόσον ἐπιβλαβῆ βροπὴν ἔχουσιν ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ, πῶς ἐξηγεῖται ἡ εὐρεῖα χρῆσις τούτων ἔν τε τῷ σχολείῳ καὶ ταῖς οἰκογενείαις; Ἡ ἐξήγησις εἶναι εὔκολος· διότι πολὺ ταχέως ἀπαλλάσσεταί τις τῶν ἐνοχλήσεων διὰ τῆς ῥάβδου. Χωρὶς νὰ πειραθῇ νὰ θεραπεύσῃ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ παιδὸς μεθ' ὑπομονῆς καὶ νὰ ἐκφωνήσῃ μακρὰς συμβουλάς, λαμβάνων τὴν ῥάβδον περατοῖ παραυτίκα τὴν ὑπόθεσιν. Αὕτη εἶναι ἡ αἰτία, δι' ἣν τόσον προσφιλὴς καὶ ἀχώριστος παρὰ τοῖς πολλοῖς εἶναι ἡ ῥάβδος, καὶ ἡ δι' αὐτῆς τιμωρία οὕτως ἀξιοσύστατος.

Ἀλλ' ἂς ἐξετάσωμεν νῦν καὶ τὰς περιστάσεις, καθ' ἃς συνήθως γίνεται χρῆσις τῶν τοιούτων τιμωριῶν. Συνήθως αἰτίαι δίδονται κατὰ τὰ χρονικὰ διαστήματα, καθ' ἃ οἱ μαθηταὶ μένουσιν ἄνευ ἐργασίας, ἐν γένει κατὰ τὰ διαλείμματα καὶ κατὰ τὴν ὥραν πρὸ τῆς διδασκαλίας καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν. Πολλαὶ αἰτίαι δίδονται τότε πρὸς τιμωρίας τοιαύτας, ἃς ἡ αὐστηρὰ τοῦ διδασκάλου ἐπίβλεψις πρέπει νὰ ἀποσοβῇ. Πρὸς τοῦτο εἷς ἐκ τῶν διδασκάλων ἐκ περιτροπῆς ἀναλαμβάνει ἐπιμελῶς νὰ ἐπιβλέπῃ τοὺς μαθητὰς κατὰ τὰ διαλείμματα, τὴν εἴσοδον καὶ ἀπόλυσιν ἐκ τοῦ σχολείου. Μόνον δὲ τὸ σεβαστὸν καὶ ἀγαπητὸν πρόσωπον τοῦ διδασκάλου δύναται νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἀκοσμίαν ἢ ὀχλαγωγίαν καὶ νὰ καταστήσῃ περιττὰ τὰ αὐστηρότερα μέτρα. Λοιπὸν ἐπίβλεψις πανταχοῦ. Πρό τινος συνεζήτουν μετά τινος καὶ κατέκρινον τὰς τοιαύτας ποινάς. Οὗτος μοι ἀπαντᾷ ὅτι εἶναι περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ χρῆσις τῆς ῥάβδου εἶναι ἀπαραίτητος, μοι ἀνέφερε δὲ ἐπὶ παραδείγματι σεβαράν τινα ἀταξίαν ἑνὸς μαθητοῦ, καθ' ἣν περιῆλθεν εἰς τόσον δύσκολον θέσιν. Ἐρωτῶ καὶ ποῦ εὑρίσκετο κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην αὐτός, μανθάνω δὲ ὅτι μαθηταί τινες ἐτιμωρήθησαν διὰ νηστείας. Ἡ δὲ νηστεία ἐτελεῖτο ἄνευ ἐπιβλέψεως· τὰ σχόλια εἶναι περιττά. Οὕτω γελοῖοι ἀποβαίνουσιν ὅλοι οἱ ἰσχυρισμοὶ ὑπὲρ τῶν ποινῶν. Διὰ τοῦτο ἡ νηστεία καὶ ἡ κράτησις ἕνεκεν τῶν κινδύνων, οὓς συνεπάγονται ἄνευ αὐστηρᾶς ἐπιβλέψεως, εἶπον ὅτι πρέπει τελείως νὰ καταργηθῶσιν.

Ἑτέρα αἰτία πρὸς χρῆσιν τῶν τοιούτων τιμωριῶν εἶναι ἡ ἀπροσεξία ἐν τῇ παραδόσει καὶ εἴ τι τοιοῦτον. Ἀντὶ ὅμως τῶν ἡμετέρων ψελλισμάτων προειλόμεθα νὰ παραθέσωμεν σχετικὰς γνώμας συντόμους διασήμων παιδαγωγῶν, ὡς ὁ Φράγκιος, Ῥουσσώ κ.τ.λ.

Ὁ Φράγκιος λοιπὸν λέγει· «Ὁ βαρύθυμος διδάσκαλος κατηφὴς καὶ δύσκολος βλάπτει τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς, ὡς καθιστῶν αὐτὸ ἐπιπόλαιον καὶ τηματικόν. Αἱ μεμψιμοιρίαι καὶ εἰρωνεῖαι πρέπει νὰ λείπουν. Οἱ μαθηταὶ θέλουσι σεβαρὸν διδάσκαλον καὶ οὐχὶ γελωτοποιὸν οὔτε ἀστεῖον,

τὸν τοιοῦτον περιφρονοῦσι. Δὲν ἐννοοῦμεν ὅμως νὰ εἶναι χαλεπός, ὡς ὑπάρχουσί τινες, ὧν τὸ πρόσωπον ποτὲ δὲν στίλβει ἐξ εὐφροσύνης, οὔτε δεικνύουσιν εὐμένειαν καὶ ἐπιείκειαν. Ὅταν οἱ μαθηταὶ σφάλλωνται, ἂς ὑποδεικνύωμεν τὰ σφάλματα, χωρὶς νὰ ἐκθέτωμεν αὐτούς. Ἱλαρότης καὶ φαιδρότης πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ σχολείῳ, τὸ παράθυρον τῆς παιδικῆς ἡλικίος οὐδέποτε νὰ κλείηται. Ἔστε λοιπόν, λέγει ὁ Φράγκιος πρὸς τοὺς διδασκάλους, συγγνώμονες καὶ ἐπιεικεῖς, προσποιεῖσθε ἐνίοτε ὅτι δὲν βλέπετε. Ἐν τῇ τιμωρίᾳ πρέπει νὰ ἐξετάσῃς, ἐὰν ἡ ψευδολογία κ.τ.λ. εἶναι ἀποκύημα κακοηθείας ἢ τυχαία ἢ πόθεν προέρχεται· πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ἡ διάθεσις καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ παιδὸς καὶ οὐχὶ ἁπλῶς ἡ πρᾶξις. Γενικῶς περὶ ἀπροσεξίας λέγει ὁ Φράγκιος, ὅταν ἀπρόσεκτοι μαθηταὶ ὑπάρχουσιν ἐν τῷ σχολείῳ, πταίει ὁ διδάσκαλος, διότι, ἵνα τοιοῦτοι ὦσιν οἱ μαθηταί, διδάσκει ἀνώτερα τῶν δυνάμεων αὐτῶν ἢ κατώτερα, ἢ ἄνευ ζήλου, ἢ εἶναι μονότονος ἡ διδασκαλία αὐτοῦ ἢ ποιεῖται χρῆσιν μιᾶς μόνης μορφῆς ἢ διηγεῖται ἀνέκδοτα ἀστεῖα κ. λ. Πάντως λέγει πρὸς τὸν διδάσκαλον· σὺ πταίεις. Διὰ πᾶν πλημμέλημα τοῦ ἀτακτεῦντος ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἐξετάσῃ ἑαυτόν, εἰς τί ἔπταισεν, ὥστε νὰ προκαλέσῃ τὸ πλημμέλημα. Ὅταν τις διδάσκῃ ἀνώτερα ἢ τἀνάπαλιν παιδαριώδη, ἡ διδασκαλία μεταβάλλεται εἰς φλυαρίαν, καὶ ἐκ ταύτης ἡ ἀπροσεξία, ἀδιαφορία, ἀταξία κ.τ.λ».

Ἡ μάθησις δὲν πρέπει νὰ γίνηται διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ ἐξαναγκασμοῦ, ἀλλ' ἠρέμα καὶ ἁπαλῶς, νὰ εἶναι δὲ εὐχάριστος καὶ τερπνὴ εἰς τὸν μαθητήν. Ὁ μαθητὴς εὐχαρίστως καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος μανθάνει, ὅταν καλῶς ἐννοῇ τὰ διδασκόμενα καὶ αἰσθάνηται ὁσημέραι ὅτι καθίσταται κρείσσων ἑαυτοῦ, διότι ὁ ἄνθρωπος «φύσει τοῦ εἰδέναι ὀρέγεται». Τὴν γνώμην ταύτην ἐξέφρασαν πολλοὶ καὶ σπουδαῖοι παιδαγωγοὶ κατὰ διαφόρους τρόπους, ὁ Πλάτων, ὁ Κομμένιος, ὁ Ῥουσσώ, ὁ Πεσταλότσης, οἵτινες εἶναι οἱ κίονες, ἐφ' ὧν ἐρείδεται τὸ μέγα καὶ καλὸν τῆς παιδαγωγικῆς οἰκοδόμημα. Σχετικὰς δὲ γνώμας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Τολστόη δύναταί τις εὐκόλως νὰ ἴδῃ ἐν τῷ περισπουδάστῳ συγγράμματι αὐτοῦ «Παιδαγωγικὸν Σχολεῖον» ὃ μετήνεγκε καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς φωνὴν ὁ Β. Σκορδέλης.

Ὁ δὲ Ῥουσσὼ λέγει «ἓν μόνον γνωρίζω ἀσφαλέστατον πρὸς διόρθωσιν τῶν ἀταξιῶν, τὴν αὐτοπάθειαν, ὅλα δὴ λέγομεν εἰς τὸν παῖδα νὰ μὴ σχίσῃ τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόσεξε καὶ συνέβη τοῦτο ἐπανειλημμένως· τότε ἀφίνομεν αὐτὸν μετ' ἐσχισμένων ἐνδυμάτων· οὕτω μανθάνει νὰ ἐκτιμᾷ τὰς συμβουλὰς ἡμῶν κτλ.». Βεβαίως ἡ τοιαύτη τιμωρία εἶναι ὀρθή, ἀπολύτως ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ. Ἐκ τούτων ὅμως λαμβάνομεν πλήρη ἰδέαν τῆς περὶ ποινῶν θεωρίας τοῦ Ῥουσσώ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρων φυσικὸν συμπέρασμα συνάγεται ὅτι ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ χρῆται μέσοις, ἅτινα ἀναπτύσσουσι τὴν φιλοτιμίαν τῶν παίδων, μορφοῦσι δὲ εὐγενὲς συναίσθημα, νὰ φείδηται δὲ τῆς τιμῆς οὐτῶν καὶ νὰ ποιῆται περὶ πολλοῦ νὰ ὑψοῖ αὐτὰ καὶ νὰ αὐξάνῃ τὸν πρὸς ἑαυτὰ σεβασμόν, ἀποφεύγων νὰ διεγείρῃ ἐν τῷ παιδὶ τὸ αἴσθημα τῆς ταπεινώσεως· ὅτι ἡ ἀπροσεξία, ἀδιαφορία καὶ ἀταξία τῶν μαθητῶν προέρχονται ἐξ αὐτοῦ τοῦ διδασκάλου, ἐφ' ὅσον τὸ βλέμμα αὐτοῦ δὲν εἶναι ἄγρυπνον ἐν πάσῃ περιστάσει καὶ ἡ διδασκαλία ἄκαρπος καὶ ἄνευ ἐνδιαφέροντος. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ὀφείλει ὁ διδάσκαλος νὰ ἀποφεύγῃ τὰς ταπεινούσας τὸ φρόνημα ποινὰς καθ' ὅσον ἐπανειλημμέναι διαταγαὶ τοῦ Σεβ. Ὑπουργείου αὐστηρῶς ἀπηγόρευσαν αὐτάς, ὁ δὲ διδάσκαλος, ὡς ὑπάλληλος τῆς πολιτείας, ὀφείλει τελείαν ὑπακοὴν εἰς τὰ κελεύσματα αὐτῆς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ σωματικαὶ ποιναὶ ἦσαν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Οὕτω π. χ. ἐν Σπάρτῃ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν οἱ παῖδες ἐμαστιγοῦντο περὶ τὸν βωμὸν τῆς ὀρθίας Ἀρτέμιδος καὶ ὅσον καρτερικῶς ὑπέμενον τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἐστεφανοῦντο. Ἀλλ' ἐν Σπάρτῃ ἡ ἀνατροφὴ ἦτο ἐντελῶς ἰδιόρρυθμος. Οἱ θεσμοὶ δὲ οὗτοι εἶναι ἐντελῶς διόφοροι τῆς σημερινῆς θεωρίας περὶ τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἐν γένει τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἐπ' ἴσης οἱ Γερμανοὶ ἐπιτρέπουσι τὸ ῥάπισμα καὶ οἱ Ἄγγλοι τοὺς ῥαβδισμούς. Ἀλλ' ἄλλος ὁ τρόπος τοῦ ζῆν παρ' αὐτοῖς, ἄλλαι αἱ συνθῆκαι, τὸ κλῖμα, ἡ ἰδιοσυγκρασία, καὶ ἄλλως ἔχουσι ταῦτα παρ' ἡμῖν. Διὰ τοῦτο οὐδεὶς λόγος περὶ τούτων δύναται νὰ γένηται.

Οἱ ἀρχαῖοι φιλόσοφοι. ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πλούταρχος, ἀείποτε ἐκηρύχθησαν κατὰ τῶν ῥαβδισμῶν καὶ τῶν ὕβρεων, συνιστῶσι δὲ νουθεσίας καὶ ἐπιτιμήσεις, ψόγους καὶ ἐπαίνους. «Κἀκεῖνό φημι δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγειν παραινέσεσι καὶ λόγοις μὴ μὰ Δία πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς. Δοκεῖ γάρ που ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέπειν, ἀποναρκῶσι γὰρ καὶ φρίττουσι πρὸς τοὺς πόνους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδόνας τῶν πληγῶν, τὰ δὲ καὶ διὰ τὰς ὕβρεις. Ἔπαινει δὲ καὶ ψόγει πάσης εἰσὶν αἰκίας ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις· οἱ μὲν ἐπὶ τὰ καλὰ παρορμῶντες, οἱ δὲ ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν ἀπείργοντες» (Πλουτάρχου περὶ παίδων ἀγωγῆς). Νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς Ἕλλην διδάσκαλος ὑπάρχει ὅστις νὰ μὴ γινώσκῃ ἀπὸ στήθους τοὺς λόγους τούτους τοῦ Πλουτάρχου καὶ νὰ μὴ ἀποκρυσταλλώσῃ αὐτούς, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῇ ἑαυτοῦ δια-

νοίᾳ. Αἱ παραινέσεις λοιπὸν καὶ οἱ ἔπαινοι, αἱ ἐπιτιμήσεις καὶ οἱ ψόγοι, κατὰ τὸν Πλούταρχον, διεγείρουσι τὸ μεγαλόγνωμον καὶ τὸ φρονηματῶδες, ἅπερ προσήκουσι παντὶ ἐλευθερῳ, οἱ δὲ ῥαδδισμοὶ καὶ αἱ ὕβρεις ἀπεργάζονται τὸν ἄνθρωπον θρασύν, ἄτολμον καὶ καταπλῆγα· καὶ ἡ μὲν θρασύτης, εἰς ἀναισχυντίαν, τὰ δὲ εἰς ἀνδραποδωδίαν περιίστανται.

Γενικῶς αὗταί εἰσιν αἱ ἀρχαὶ ἐν τῇ χρήσει τῶν παιδαγωγικῶν μέσων, δι' ὧν πρέπει νὰ ἀνατρέφηται ἡ φίλη νεολαία, ὅπως καταστῶσιν ἀληθεῖς Ἕλληνόπαιδες, χάρμα τῶν γονέων καὶ ἐγκαύχημα τῆς ποτνίας ἡμῶν πατρίδος, δύνανται δὲ νὰ φέρωσιν ἐπαξίως τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν. Καίτοι εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι κατὰ τὰς ἀνωτέρω ἀρχὰς γίνεται νῦν ἡ ἀνωτέρω ἐκπαίδευσις ἐν Ἑλλάδι καὶ ὅτι οἱ διδάσκαλοι διαπνέονται ὑπ' ἀληθῶς Ἑλληνοπρεπῶν αἰσθημάτων, ἐνομίσαμεν ὡς ἐπίκαιρον νὰ γράψωμεν ταῦτα, ὅπως εὐρύτερον συζητηθῶσι καὶ συστηθῶσι καὶ ὑπ' ἄλλων κρεισσόων.

Ἐν Σαλαμῖνι, Ἰούλιος 1902.

Σ. Στουραΐτης

ΑΙ ΑΠΟΛΑΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ[1]

[Κατὰ τὸν Λῶμποκ. — Μετάφρασις Θ. Φλωρᾶ]

Η ΑΞΙΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Κάθε ἡμέρα εἶναι καὶ μία ὑπαρξις ἐν μικρογραφίᾳ.

Εἰς ὅλα τὰ καλὰ πράγματα τὴν ἀξίαν των τὴν δίδει ὁ χρόνος. Τί εἶνε οἱ φίλοι, τὰ βιβλία, ἡ ὑγεία, αἱ ἀπολαύσεις τοῦ ταξειδίου καὶ αἱ οἰκογενειακαὶ ἡδοναί, ἐὰν δὲν ἔχωμεν καιρὸν νὰ τὰς ἀπολαύσωμεν; Πολλάκις ἐλέχθη ὅτι ὁ χρόνος εἶνε χρῆμα· εἶνέ τι πλέον τοῦ χρήματος, εἶνε αὐτὴ ἡ ζωή. Καὶ ὅμως πόσοι ἄνθρωποι ἀφ' ἑνὸς μὲν προσηλώνονται μὲ ἀπελπισίαν εἰς τὴν ὕπαρξίν των, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἀσυλλόγιστα κατασπαταλοῦν τὰς ἡμέρας των! «Μόνον ὁ φρόνιμος ἐννοεῖ, λέγει ὁ Σχίλλερ, ὅτι καμμία δύναμις δὲν ἠμπορεῖ νὰ φέρῃ ὀπίσω τὰς παρελθούσας στιγμάς»,

μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ Θεὸς στερίσκεται
ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ' ἂν ᾖ πεπραγμένα.

Καθὼς δὲ λέγει καὶ ὁ Δάντης: «μόνος ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει περισσοτέραν σοφίαν, αἰσθάνεται καὶ τὴν περισσοτέραν λύπην διὰ τὸν καιρὸν ποῦ χάνεται».

Δὲν θέλω νὰ εἴπω μὲ ταῦτα, ὅτι τὸ ἰδανικόν μου εἶνε ζωὴ γεμάτη ἀπὸ κοπιαστικὰς καὶ ἐπιμόχθους ἐργασίας. Ἄπαγε! Αἱ στιγμαὶ τὰς ὁποίας ἐξοδεύομεν εἰς ἀθῴας καὶ λογικὰς ἀπολαύσεις, εἰς ὑγιεινὰς ἀσκήσεις καὶ διασκεδάσεις καὶ εἰς φιλικὰς καὶ οἰκογενειακὰς σχέσεις δὲν χάνονται ματαίως. Τὰ παιγνίδια δὲν ὠφελοῦν μόνον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μᾶς κάμνουν καὶ κυρίους τῶν μυῶν καὶ τῶν μελῶν τοῦ σώματός μας. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὑπάρχουν καὶ πειρασμοί, κατὰ τῶν ὁποίων πολὺ μᾶς ἐνισχύει ἡ καλὴ καὶ σκόπιμος σωμασκία.

Μόνον οἱ ὀκνηροὶ καὶ νωχελεῖς παραπονοῦνται, ὅτι δὲν εὑρίσκουν οὔτε μίαν στιγμὴν διὰ νὰ πράξουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον φαντάζονται ὅτι ἐπιθυμοῦν. Ἐὰν τὸ καλοεξετάσῃς, θὰ ἰδῇς ὅτι πάντοτε θὰ εὕρῃς καιρὸν νὰ πράξῃς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχεις ἀποφασίσῃ· αἱ ὧραι δὲν λείπουν, ἀλλὰ χωλαίνει ἡ θέλησις καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς σωμασκίας συνίσταται εἰς τὸ ὅτι μᾶς δίδει τὴν δύναμιν νὰ ἐκλέγωμεν τὸ ἔργον μας καὶ δὲν μᾶς παρέχει τὸ προνόμιον τῆς ὀκνηρίας. «Ὁ καιρὸς ἀναλόγως μὲ τοὺς διαφόρους ἀνθρώπους περιπατεῖ καὶ αὐτὸς μὲ διάφορον βάδισμα. Μὲ τοῦτον τὸν βλέπεις νὰ περιπατῇ βηματηδόν, μὲ τὸν ἄλλον τὸν βλέπεις νὰ τρέχῃ, μὲ τὸν τρίτον νὰ καλπάζῃ καὶ μὲ τὸν τέταρτον νὰ στέκεται» λέγει ὁ Σαίξπηρ, ἐπειδὴ δὲν εἶνε αἱ ὧραι αἱ ὁποῖαι ἔχουν τόσην ἀξίαν, ὅσην ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον τὰς διερχόμεθα. «Οἱ καλλίτεροι κύκλοι, λέγει ὁ Βάλλερ, δὲν εἶνε οἱ μεγαλείτεροι, ἀλλ' ὅσοι ἐχαράχθησαν μὲ περισσοτέραν ἀκρίβειαν, οὕτω λοιπὸν καὶ ὁ μακρότερος βίος δὲν εἶνε καὶ ὁ καλλίτερος, ἀλλὰ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶνε πλουσιώτερος εἰς καλὰς πράξεις».

«Ἡ ὀκνηρία, λέγει ὁ Ἱερεμίας Τάυλορ, εἶνε ἡ πλέον μεγάλη σπατάλη. Ἐν σχέσει πρὸς ὅ,τι ἠδύνατο νὰ πράξῃ εἰς τὸ παρὸν χάνει ἀνυπολόγιστα, χάνει δὲ καὶ ὅ,τι εἶνε ἀνεπανόρθωτον πλέον, ἀφ' οὗ ἐπέρασεν ἤδη ἡ κατάλληλος στιγμή, διότι καμμία δύναμις ἢ τέχνη δὲν ἠμπορεῖ πλέον νὰ ἐπανοφέρῃ τὴν παρελθοῦσαν στιγμήν».

Δὲν πρέπει νὰ μετρῶμεν τὴν ζωὴν μὲ τὸ μέτρον τῆς διαρκείας της, ἀλλὰ μὲ τὸ μέτρον τῆς ἐντάσεώς της. «Ὁ ἀριθμὸς τῶν παλμῶν τῆς ζωῆς χρωματισμένης καὶ ἀρωματισμένης κατὰ διάφορον τρόπον διὰ τὸν καθένα μας, ὁ ὁποῖος μᾶς ἐδόθη, λέγει ὁ Πάτερ, εἶνε ὡρισμένος. Τί πρέπει νὰ κάμωμεν διὰ νὰ ἴδωμεν εἰς καθεμίαν ζωὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀντιλαμβάνονται καὶ αἱ πλέον λεπταὶ αἰσθήσεις; Πῶς ἠμποροῦμεν νὰ περάσωμεν αἴφνης ἀπὸ ἓν σημεῖον εἰς ἄλλο καὶ νὰ μένωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἑστίαν, ὅπου αἱ πολυπληθέστεραι ζωῖκαὶ δυνάμεις συμπυκνώνουν τὰς καθαρωτέρας των ἐνεργείας; Ἡ ἐπιτυχία τῆς ζωῆς ἔγκειται εἰς τὸ νὰ διαφλεγώμεθα πάντοτε ἀπὸ τὸ ζωηρὸν καὶ ἀκήρατον πῦρ τῶν πολυτίμων

[1] Συνέχειαν ἰδὲ σελ. 202.

λίθων καὶ νὰ μένωμεν πάντοτε εἰς τὴν ἐκστατικὴν αὐτὴν κατάστασιν, ἐνῷ ἡ πλάνη ἔγκειται εἰς τὴν ἀπόκτησιν συνηθειῶν καὶ κακῶν ἕξεων, ἐπειδὴ ἡ συνήθεια μᾶς ἄγει εἰς κόσμον στερεότυπον καὶ ἀκίνητον. . . Ὅταν ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος κύπτῃ ὑπὸ τοὺς πόδας μας, ἡμεῖς ἠμποροῦμεν ν' ἀκολουθήσωμεν εὐγενῆ τινα ὁρμὴν ἢ νὰ ἐπιδιώξωμεν πρόοδόν τινα τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία εὐρύνουσα τὸν ὁρίζοντα φαίνεται ἐπὶ στιγμὴν ὅτι ἀπελευθερώνει τὸ πνεῦμα».

Δὲν συνιστῶ τὸν λόρδον Τσέστερφιλδ ὡς ὁδηγὸν ἀσφαλῆ εἰς πᾶσαν περίστασιν, μολαταῦτα ὁμολογῶ ὅτι πολλὴν φρόνησιν δεικνύει εἰς τὰς πρὸς τὸν υἱόν του συμβουλάς, ὅπου τὸν διδάσκει τὴν ἀξίαν τοῦ χρόνου. «Πᾶσα στιγμή, λέγει, ἀπολεσθεῖσα τώρα, σημαίνει ἀπώλειαν πολλῶν ὠφελημάτων καὶ προσόντων, ἐνῷ πᾶσα στιγμή, τὴν ὁποίαν ἔχεις καλῶς χρησιμοποιήσῃ, εἶνε χρόνος καταταθεὶς ἀσφαλῶς καὶ φρονίμως μὲ τόκον τεράστιον». . . «Ἀπορῶ δὲ πολὺ πῶς μὲ τόσην ἀνοησίαν χάνομεν καὶ μίαν μόνον στιγμὴν τῆς μικρᾶς αὐτῆς μερίδος τοῦ χρόνου, ἡ ὁποία μᾶς ἐδόθη εἰς τὸν κόσμον τοῦτον... Κύτταξε νὰ μάθῃς τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν τῶν στιγμῶν τούτων, ἅρπαζε καθεμίαν ἀπὸ αὐτὰς καὶ ἀπόλαυε καὶ τὸ παραμικρὸν αὐτῶν μόριον.» Ὁ δὲ Γκαῖτε λέγει εἰς τὸν Φάουστ· «Ὁμιλεῖτε μὲ σοβαρότητα; Ἁρπάξατε τὴν στιγμὴν ποῦ ἐπαρουσιάσθη καὶ ὅ,τι ἠμπορεῖτε ἢ νομίζετε ὅτι ἠμπορεῖτε νὰ πράξητε ἀρχίσατέ το ἀμέσως.»

«Ἐνθυμοῦμαι, λέγει ὁ Χίλλαρδ, ἓν σατυρικὸν ποίημα ὅπου ὁ διάβολος παρουσιάζεται καὶ ψαρεύει ἀνθρώπους καὶ προσαρμόζει τὸ δόλωμα ἀναλόγως μὲ τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῶν θυμάτων του. Οἱ πλέον εὐκολόπιαστοι ἦσαν οἱ ὀκνηροί, ἐπειδὴ κάτεπινον καὶ δόλωμα καὶ ἄγκιστρον ὁμοῦ». Καὶ τῷ ὄντι, ὁ νοῦς τοῦ ὀκνηροῦ κατατρώγεται μόνος του. Ὁ δὲ Λούθηρος λέγει, «ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου ὁμοιάζει τὴν μυλόπετραν. Ἐὰν βάλῃς ὑποκάτω της σῖτον, τὸν ἀλέθει καὶ τὸν κάμνει ἄλευρον. Ἐὰν δὲν βάλῃς τίποτε, ἐξακολουθεῖ καὶ πάλιν νὰ ἀλέθῃ, ἀλλὰ τότε κάμνει σκόνην τὸν ἑαυτόν της.

Τὸν ἄνθρωπον φονεύουν αἱ φροντίδες καὶ ὄχι ἡ ἐργασία, ὑπ' αὐτὴν δὲ τὴν ἔννοιαν, νομίζω, πρέπει νὰ ἐξηγῶμεν καὶ τὴν συμβουλὴν τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος μᾶς εἶπε νὰ μὴ φροντίζωμεν περὶ τῆς ἐπαύριον. «Καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλλετο ὡς ἓν τούτων».

«Εἰ δὲ τὸν χορτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι;» Νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὰ κρίνα εἶνε ὀκνηρὰ καὶ δὲν προβλέπουν διὰ τὴν ἐπαύριον, θὰ ἦτον ἀπάτη μεγάλη, ἐπειδή, ὅλως τὸ ἐναντίον, τὰ φυτὰ ἐργάζονται δραστηρίως καὶ τὰ κρίνα ἐναποθηκεύουν εἰς τοὺς πολυσυνθέτους βολβοὺς των μέγα μέρος τῆς ἐτησίας των τροφῆς, διὰ νὰ ἠμπορέσουν νὰ αὐξήσουν κατὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος. Εἶνε ὅμως βέβαιον ὅτι δὲ γνωρίζουν τί θὰ εἰπῇ φροντίς.

«Αἱ ὧραι, λέγει ὁ Μίλτων, εἶνε πτερωταὶ καὶ πετοῦν ὑψηλὰ εἰς τὸν Πλάστην τοῦ κόσμου, διὰ νὰ τῷ διηγηθοῦν πῶς τὰς ἔχομεν μεταχειρισθῆ. —Ὅσον καὶ ἂν τὰς παρακαλέσωμεν, πάλιν δὲν ἠμποροῦμεν καμμίαν νὰ καταπείσωμεν νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω ἢ νὰ πετάξῃ μὲ ὀλιγωτέραν ταχύτητα. Ὅλαι αἱ κακαὶ χρήσεις τοῦ καιροῦ μας εἶνε τόσαι κατηγορίαι, αἱ ὁποῖαι συσσωρεύονται ἐκεῖ ἐπάνω ἐναντίον μας. Ἐὰν ἤμεθα φρονιμώτεροι, δὲν θὰ τὰς ἀφίνομεν βέβαια νὰ φύγουν μὲ τόσον κακὰς εἰδήσεις καὶ δὲν θὰ ταῖς ἐπετρέπομεν ν' ἀναχωρήσουν μὲ κενὰ χέρια, ἢ μὲ σωρὸν ἐπικινδύνων πληροφοριῶν εἰς βάρος μας. Ἀλλ' ὁποία εὐτυχία, ὅταν φέρουν ἐκεῖ ἐπάνω, εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου, ὄχι μόνον τὴν ἀφήγησιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς καρποὺς τῶν καλῶν ἡμῶν πράξεων καὶ ὅταν ἐμφανίζωνται εἰς τὸν Προαιώνιον διὰ νὰ συνηγορήσουν ὑπὲρ ἡμῶν ἔμπροσθεν τοῦ μεγαλοπρεποῦς θρόνου του!»

(Ἕπεται συνέχεια).

Ἐκ τῆς ἄρτι δημοσιευθείσης λογοδοσίας τοῦ κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1900-1901 πρυτανεύοντος κ. Κ. Μητσοπούλου ἀποσπῶμεν τὸ εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου ἀναφερόμενον μέρος. Σ. τ. Δ.

ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΑΙ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

»Τὸ Ἑλληνικὸν πανδιδακτήριον, Βασιλεῦ, ἔλεγεν ὁ πρῶτος τοῦ πανεπιστημίου ἡμῶν πρύτανις ἐνώπιον τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Ὄθωνος, καθιδρυμένον εἰς τὰς παρὰ σοῦ ἀνεγερθείσας περικλεῖς Ἀθήνας καὶ κείμενον μεταξὺ τῆς Ἑσπερίας καὶ τῆς Ἕω, εἶνε προωρισμένον νὰ λαμβάνῃ ἀφ' ἑνὸς μέρους τὰ σπέρματα τῆς σοφίας, καὶ ἀφ' οὗ τὰ ἀναπτύξῃ, ἐν ἑαυτῷ ἰδίαν τινὰ καὶ γόνιμον ἀνάπτυξιν, νὰ τὰ μεταδίδῃ εἰς τὴν γείτονα Ἕω νεαρὰ καὶ καρποφόρα.»

Καὶ ἀληθῶς ἀπὸ τῆς εὐτυχοῦς ταύτης ἡμέρας ἤρξατο τὸ ἐπὶ καπνιζόντων εἰσέτι ἐρειπίων ἀνεγερθὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ πανεπιστήμιον, καίτοι τὰ μέσα αὐτοῦ κατ' ἀρχὰς ὑπῆρξαν γλίσχρα, νὰ μεταλαμπαδεύῃ ἐπὶ ἐλευθέραν καὶ ἀλύτρωτον Ἑλλάδα τὰ φῶτα καὶ τὸν πολιτισμόν. Τοσαύτη δ' ὑπῆρξεν ἡ εὐεργετικὴ αὐτοῦ ἐπίδρασις ἀνὰ τὸν Ἑλληνικὸν κόσμον, ὥστε τάχιστα ηὔξησεν

ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν αὐτοῦ, ἀνελθὼν κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα εἰς 3000 καὶ πλέον νέους σφριγῶντας ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς προόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους καὶ μεταδίδοντας ἀνὰ πᾶσαν γωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς γῆς τὸν πολιτισμὸν καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἂν ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα προήχθη πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς, τοῦτο ὀφείλεται πάντως εἰς τὴν ἄμεσον καὶ ἔμμεσον ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πανεπιστημίου.

Καὶ ἐπὶ τῇ ἐμῆς πρυτανείας, καίτοι ἐν οἰκονομικῇ δυσφορίᾳ διετέλει ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία, ἡ συρροὴ τῶν φοιτητῶν δὲν ὑστέρησε πολὺ τῶν ἄλλων ἐτῶν, ἀνελθόντος τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν κατὰ μὲν τὸ χειμερινὸν ἑξάμηνον εἰς 2,345 φοιτητάς, κατὰ δὲ τὸ θερινὸν εἰς 2,295 ἤτοι κατὰ 200 περίπου ἐπὶ ἔλαττον τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους(¹).

Κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν δὲ τοῦτο ἔτος προσήρχετο τακτικῶς εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς φυσικῆς τοῦ κ. Τ. Ἀργυροπούλου ἡ Α. Β. Υ. ὁ βασιλόπαις Ἀνδρέας, διακούσας τῶν μαθημάτων τῆς πειραματικῆς φυσικῆς καὶ χημείας καὶ συμπληρώσας οὕτω τὰς ἐν τοῖς μαθήμασι τούτοις σπουδάς του, ὧν ἤρξατο ἀπὸ τριετίας.

Ἀλλὰ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰς τὸ πανεπιστήμιον φοίτησιν τῶν σπουδαστῶν ὀφείλω μετὰ λύπης νὰ παρατηρήσω, ὅτι πολλοί τούτων, καίτοι ἐξηναγκάσθησαν αὐτοπροσώπως νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ἀπῆλθον ἀμέσως ἅμα τῇ ἐγγραφῇ ἢ ἀνανεώσει τῆς ἐγγραφῆς αὐτῶν εἰς τὰς πατρίδας των, οὐδόλως διακούσαντες τῶν μαθημάτων, ἅτινα ἐπιβάλλει αὐτοῖς ὁ νόμος, ὅπερ βλαπτικώτατον τῇ ἐπιστήμῃ. Τίνα δὲ τὰ αἴτια τούτου οὐ τοῦ παρόντος, οὐδεὶς ὅμως θ' ἀρνηθῇ ὅτι κυρία αἰτία τοῦ κακοῦ τούτου εἶνε, ἐκτὸς τῶν βαρυτάτων ἐκπαιδευτικῶν τελῶν, τὸ δαπανηρὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις βίου, εἰς ὃν τὸ βαλάντιον πολλῶν ἀληθῶς ἐπιμελῶν σπουδαστῶν ἀδυνατεῖ ν' ἀντέχῃ. Ἂν ὅμως ὑπῆρχε βίος συναδελφικὸς μεταξὺ τῶν φοιτητῶν καὶ πρόνοιά τις περὶ κατοικίας καὶ διατροφῆς τῶν πτωχοτέρων, ὡς γίνεται ἐν Κοπεγχάγῃ καὶ ἀλλαχοῦ, τὸ κακὸν τοῦτο ἠθέλε σημαντικῶς ἐλαττωθῆ. Ἀλλὰ δυστυχῶς δυσχερέστατον τοῦτο εἰσέτι παρ' ἡμῖν, διότι ὁ Ἕλλην φοιτητὴς δὲν ἐσυνήθισε νὰ ὑποβάλῃ ἑαυτὸν εἰς κανονισμοὺς καὶ πειθαρχίαν, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, ἐν ᾗ μεγάλα κατορθοῦνται διὰ τῶν μηνιαίων καταβολῶν τῶν φοιτητῶν, δι' ὧν συντηροῦνται λέσχαι, νοσοκομεῖα, οἰκονομικὰ συσσίτια, ἀναγνωστήρια κτλ.

Ἀφότου δὲ ἱδρύθη τὸ ἐθνικὸν πανεπιστήμιον ἄχρι σήμερον παρατηρήθη φαινόμενον παραδοξότατον, μόνον ἐν Ἑλλάδι συμβαῖνον, ἤτοι ὑπερτροφία μὲν ἐν τῇ νομικῇ καὶ ἰατρικῇ σχολῇ, ἀτροφία δὲ ἐν ταῖς ἄλλαις σχολαῖς, πρὸ πάντων δὲ ἐν τῷ τμήματι ἐκείνῳ τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐν ᾧ ἐρευνᾶται καὶ διδάσκεται ἡ πανσοφία καὶ χρησιμότης τῆς φύσεως καὶ τῶν διεπουσῶν αὐτὴν δυνάμεων, διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ὁποίων προάγονται πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς τὰ ἔθνη καὶ εὐημεροῦσι (¹).

Πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου πολλοὶ τῶν προκατόχων πρυτάνεων προέτειναν διαφόρους τρόπους, ἀλλ' ἀπέτυχον ἢ δὲν εἰσηκούσθησαν, τὸ δὲ κακὸν ἐξακολουθεῖ, καίτοι γνωστὸν τοῖς πᾶσι τυγχάνει, ὅτι πληθώρα νομικῶν καὶ ἰατρῶν ὑπάρχει ἐν Ἑλλάδι, δυσανάλογος πρὸς τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν οἰκονομικὴν εὐεξίαν τοῦ κράτους, οἵτινες μὴ δυνάμενοι νὰ ζήσωσι διὰ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν ἐπιδιώκουσι δημοσίας θέσεις. «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, λέγουσιν οἱ κοινωνιολόγοι, φθείρονται καὶ συμφορὰς πλείστας ὑφίστανται οἱ λαοί, ὅταν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος καταφεύγωσιν εἰς δημόσια λειτουργήματα.» Εἶνε ἀληθῶς λυπηρότατον νεαροὶ Ἕλληνες εὐφυέστατοι καὶ φιλοπονώτατοι καταδαπανήσαντες ὁλόκληρον τὴν μικρὰν αὐτῶν περιουσίαν πρὸς ἀπόκτησιν διπλώματος, νὰ κατατρύχωνται ἀκολούθως ἐν τῷ πρακτικῷ αὐτῶν σταδίῳ ὑπὸ δυστυχίας καὶ ἀπελπισίας, ἐνῷ, ἂν ἐσπούδαζον ἄλλας πρακτικωτέρας ἐπιστήμας, ὧν ὑπάρχει ἔλλειψις ἐν τῷ τόπῳ, ἠδύναντο καὶ αὐτοὶ νὰ εὐτυχήσωσι καὶ τὴν πατρίδα νὰ εὐεργετήσωσι.

Μικραὶ δέ τινες στατιστικαὶ πληροφορίαι δύνανται νὰ καταδείξωσι τὴν παρ' ἡμῖν πληθώραν ἐπιστημῶν τινων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Ῥουμανίαν καὶ Βυρτεμβέργην.

Ἐν Ἑλλάδι εἷς φοιτητὴς ἀναλογεῖ πρὸς 1460 κατοίκους
» Ῥουμανίᾳ » » » » 1987 »
» Βυρτεμβέργῃ » » » » 1557 »

ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἅπαντες οἱ φοιτηταὶ τοῦ γερμανικοῦ τούτου κράτους εἶνε ἰθαγενεῖς, ὅπερ δὲν εἶνε ὀρθόν. Κατὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες εἶνε φιλομαθέστεροι τῶν Ῥουμάνων καὶ Βυρτεμβεργίων.

Προσέτι

Ἐν Ἑλλάδι εἷς φοιτ. τῆς νομ. ἀναλογεῖ πρὸς 2350 κατοίκ.
» » εἷς φοιτ. τῆς ἰατρ. ἀναλογεῖ πρὸς 7170 κατοίκ.
» Ῥουμανίᾳ εἷς φοιτ. τῆς νομ. ἀναλογεῖ πρὸς 5927 κατοίκ.
» » εἷς φοιτ. τῆς ἰατρ. ἀναλογεῖ πρὸς 9468 κατοίκ.
» Βυρτεμβέργῃ εἷς φοιτ. τῆς νομ. ἀναλ. πρὸς 7486 κατοίκ.
» » εἷς φοιτ. τῆς ἰατρ. ἀναλ. πρὸς 7970(¹) κατοίκ.

Ἡ πληθώρα αὕτη καὶ ἡ δυσανελογία τῶν νομικῶν καὶ ἰατρῶν ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἡ μεγάλη διαφορὰ πρὸς τὰ πανεπιστήμια τῆς Ῥουμανίας, τῆς Βυρτεμβέργης καὶ πολλῶν ἄλλων κρατῶν (²) αἰτίαν ἔχουσι κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν οὐχὶ τὴν ἐπιείκειαν τῶν τάσεων, ὡς ἐσφαλμένως λέγουσί τινες, ἀλλὰ διότι οἱ φύσει φιλομαθεῖς καὶ φιλόπονοι Ἕλληνες ἀγνοοῦσιν εἰσέτι, ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐπιστῆμαι μορφωτικαὶ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας, τερπναὶ καὶ πλουτοπαραγωγικαί. Καὶ τοῦτο εἶνε μέλημα τῆς πολιτείας, καιρὸς δ' εἶνε νὰ στραφῇ ἡ φιλομάθεια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ πρὸς τὴν γεωπονίαν καὶ κτηνοτροφίαν, τὴν μεταλλουργίαν, τὴν δασονομίαν, τὴν μηχανικὴν καὶ ἠλεκτρολογίαν, τὴν χημειοτεχνίαν καὶ βιομηχανίαν, αἵτινες εἶνε ἐπιστῆμαι ὅπως ἡ ἰατρικὴ καὶ νομική.

Καὶ αἱ κατὰ τὸ λῆξαν ἀκαδημαϊκὸν ἔτος γενόμεναι διδακτορικαὶ ἐξετάσεις (¹) ἐπεβεβαίωσαν

(¹) Ὁλόκληρος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγγραφέντων φοιτητῶν ἀπὸ τοῦ 1837 μέχρι τοῦ 1900-1901 ἀνῆλθεν εἰς 25,563. Εἶχον δὲ κατὰ σχολὰς ὡς ἑξῆς:

	Ἡμεδαποί	Ἀλλοδαποί
Σχολὴ Θεολογική	324	250
» Νομική	9,480	2,027
» Ἰατρική	5,021	2,699
» Φιλοσοφική	3.323	1.407
Σχολεῖον φαρμακευτικὸν	774	258
Ἐν ὅλῳ	18,992	6,641

(¹) Αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1900-1901 ἐγγραφαὶ καὶ ἀνανεώσεις ἐγγραφῶν εἶχον ὡς ἑξῆς·

α') Ἐγγραφαί

	Χειμερ. ἑξάμ.	Θερ. ἑξάμ.
Σχολὴ Θεολογική	14	—
» Νομική	314	26
» Ἰατρική	124	6
» Φιλοσοφική	96	6
Σχολεῖον Φαρμακευτικὸν	19	—
	567	38

β') Ἀνανεώσεις

Σχολὴ Θεολογική	55	62
» Νομική	948	1224
» Ἰατρική	556	650
» Φιλοσοφική	154	224
Σχολεῖον Φαρμακευτικὸν	78	97
	1781	2257

(¹) Αἱ ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ κατὰ τὸ ἔτος 1900-1901 ἐγγραφαὶ καὶ ἀνανεώσεις πρὸς τοὺς ἡμεδαποὺς καὶ ἀλλοδαποὺς κατὰ σχολὰς εἶχον ὡς ἑξῆς:

α') Ἐγγραφαί

Ἡμεδαποί

Σχολὴ	Θεολογική	χειμ. ἑξάμ.	6	θερινὸν	—
»	Νομική	» »	268	»	18
»	Ἰατρική	» »	68	»	1
»	Φιλοσοφική	» »	62	»	5
Σχολεῖον	Φαρμακευτικὸν	» »	13	»	—
	Τὸ ὅλον	» »	417	»	24

Ἀλλοδαποί

Σχολὴ	Θεολογική	χειμ. ἑξάμ.	8	θερινὸν	—
»	Νομική	» »	43	»	8
»	Ἰατρική	» »	56	»	5
»	Φιλοσοφική	» »	34	»	1
Σχολεῖον	Φαρμακευτικὸν	» »	6	»	—
	Τὸ ὅλον	» »	147	»	14

β') Ἀνανεώσεις

Ἡμεδαποί

Σχολὴ	Θεολογική	χειμ. ἑξάμ.	37	θερινὸν	34
»	Νομική	» »	767	»	1029
»	Ἰατρική	» »	271	»	369
»	Φιλοσοφική	» »	111	»	162
Σχολεῖον	Φαρμακευτικὸν	» »	62	»	71
	Τὸ ὅλον		1248		1655

Ἀλλοδαποί

Σχολὴ	Θεολογική	χειμ. ἑξάμ.	18	θερινὸν	28
»	Νομική	» »	181	»	195
»	Ἰατρική	» »	275	»	281
»	Φιλοσοφική	» »	43	»	62
Σχολεῖον	Φαρμακευτικὸν	» »	16	»	26
	Τὸ ὅλον		533		592

(²) Κατὰ τὸ ἔτος 1900 - 1901 ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ ἐσπούδαζον 1665 φοιτηταὶ ἡμεδαποὶ ἐκ τῶν 2,433,000 κατοίκων, ἤτοι εἷς φοιτητὴς ἐκ 1460 κατοίκων. Ἐκ τούτων ἦσαν:

1) θεολόγοι	43	ἤτοι εἷς φοιτητὴς	ἐπὶ	56,580	κατοίκων
2) νομικοὶ	1035	» »	»	2,350	»
3) ἰατροὶ	339	» »	»	7,170	»
4) φιλόσοφοι	173	» »	»	14,060	»
5) φαρμακοποιοὶ	75	» »	»	32,440	»

Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν 173 φιλοσόφων μόνον 20 σπουδάζουσι φυσικὰς ἐπιστήμας, ἤτοι εἷς φυσιοδίφης ἀναλογεῖ πρὸς 121,650 Ἕλληνας.

Ἐν τοῖς δυσὶ τῆς Ῥουμανίας πανεπιστημίοις (Βουκουρεστίου καὶ Ἰασίου) σπουδάζουσι (1898-99) 2.720 φοιτηταὶ ἐπὶ πληθυσμοῦ 5,406,000 κατοίκων, ἤτοι εἷς φοιτητὴς ἀναλογεῖ πρὸς 1987 κατοίκους. Κατὰ σχολὰς δὲ εἶχον ὡς ἑξῆς:

1) θεολόγοι	164	ἤτοι εἷς φοιτητὴς	ἐπὶ	32,963	κατοίκων
2) νομικοὶ	912	» »	»	5,927	»
3) ἰατροὶ	571	» »	»	9,468	»
4) φιλόσοφοι	598	» »	»	9,040	»
5) φυσικομαθηματικοὶ	471	» »	»	11,464	»

Τέλος ἐν Τυβίγγῃ, ἐν Βυρτεμβέργῃ, ἔχούσῃ πληθυσμὸν 2,081.000 κατοίκων σπουδάζουσι (1898 99) 1336 φοιτηταί, ἤτοι εἷς φοιτητὴς ἐπὶ 1557 κατοίκων, ἂν δεχθῶμεν ἅπαντας τούτους ὡς ἰθαγενεῖς. Εἶχον δὲ οὗτοι κατὰ τὰς σχολὰς ὡς ἑξῆς.

1) θεολόγοι	440	ἤτοι εἷς φοιτητὴς	ἐπὶ	4,729	κατοίκων
2) νομικοὶ	278	» »	»	7,486	»
3) ἰατροὶ	261	» »	»	7,973	»
4) πολιτ. ἐπιστ.	153	» »	»	13,600	»
5) φιλόσοφοι	56	» »	»	37,518	»
6) φυσικομαθηματικοὶ	471	» »	»	17,340	»

Τὸ φαρμακευτικὸν σχολεῖον εἶνε προσηρτημένον εἰς τὸ τῆς Ατουττγάρδης πολυτεχνεῖον, ὅπερ εἶνε ἰσότιμον πρὸς πανεπιστήμιον.

(¹) **Στατιστικὸς Πίναξ**

τῶν λαβόντων δίπλωμα ἐκ τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου κατὰ τὸ ἀκαδ. ἔτος 1900-1901.

	Ἀλλοδ.	Ἡμεδ.					*Ἀναλογία τῶν ἡμεδαπῶν διπλωματούχων πρὸς τοὺς κατοίκους τοῦ κράτους.*
1) Προλύται θεολογ. σχολῆς	2	5		ἤτοι 1	ἐπὶ	486,000	κατ.
2) Διδάκτορ. νομικῆς σχολῆς	44	169	224	» 1	»	10,860	»
τελειοδίδ. νομ. σχολ.	7	59					
3) Διδάκτορες ἰατρικῆς σχολῆς	97	112		» 1	»	21,723	»
λαβόντ. ἄδειαν ἰατρ.	85	147		» 1	»	16,550	»
4) Φιλοσοφικὴ σχολὴ							
α') διδάκτορες φιλολ. τμήματος	6	22	34	» 1	»	71,558	»
τελειοδίδακτ. φιλολ. τμήματος	2	12					
β') διδάκτορες φυσ. τμήματος	3	4	5	» 1	»	486,000	»
τελειοδίδακ. φυσ. τμήματος	—	1					

τὴν πληθώραν ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς νομικῆς καὶ ἰατρικῆς. Διότι ἐνῷ οἱ λαβόντες δίπλωμα θεολόγοι καὶ φυσιογνῶσται ἀναλογοῦσιν 1 : 486,000 κατοίκους, οἱ μὲν νομικοὶ ἀναλογοῦσιν 1 : 10, 860 κατοίκους, οἱ δὲ λαβόντες ἄδειαν ἰατροὶ 1 : 16,000 κατ. Κατ' ἐπισήμους δὲ πληροφορίας ὑπῆρχον τῷ 1900 ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου φοιτολογούμενοι δικηγόροι 1580 καὶ ἰατροὶ 1534, (1) ὥστε εἷς μὲν δικηγόρος ἀναλογεῖ πρὸς 1380, εἷς δὲ ἰατρὸς πρὸς 1422 κατοίκους, ἀναλογία, ἥτις οὐδαμοῦ γῆς παρατηρεῖται, π. χ. ἐν Γερμανίᾳ, ἐν ᾗ παραπονοῦνται διὰ τὴν πληθώραν τῶν ἰατρῶν, ὑπάρχουσι 27, 374 ἰατροί, ἤτοι εἷς ἰατρὸς πρὸς 2,000 κατοίκους. Τὴν μεγίστην δὲ πληθώραν δικηγόρων καὶ ἰατρῶν ἔχουσιν αἱ Ἀθῆναι, ἤτοι δικηγόρους μὲν 503 καὶ ἰατροὺς 291, ἑπομένως εἷς δικηγόρος ὑπάρχει μεταξὺ 218 Ἀθηναίων, καὶ εἷς ἰατρὸς μεταξὺ 378, ἐνῷ ἐν Βερολίνῳ, τῷ κέντρῳ τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας, ἀναλογεῖ εἷς ἰατρὸς πρὸς 798 κατοίκους καὶ ἐν Λειψίᾳ πρὸς 1094. Ὅθεν ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσιν ἰατροὶ διπλάσιοι τῶν ἐν Βερολίνῳ καὶ τριπλάσιοι περίπου τῶν ἐν Λειψίᾳ. (2)

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Εἰς τὸν Β. Πόλον δι' αὐτοκινήτων.

Εἷς Καναδὸς ἐξερευνητής, ὁ λοχαγὸς Βερνιέ, προτίθεται νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Βόρειον Πόλον ἐπιβαίνων αὐτοκινήτου.

Τὰ αὐτοκίνητα (διότι θὰ εἶνε πολλά), μὲ τὰ

γ') διδάκτορες μαθημ. τμήματ.	—	4	7 ἤτοι 1 ἐπὶ 347,000 κατ.
τελειοδίδακ. μαθημ. τμήματ.	—	3	
5) Φαρμακ. σχολεῖον	5	32	» 1 » 76,030 »

Κατὰ τὰς ἐξετάσεις δὲ ταύτας ἡ μὲν νομικὴ σχολὴ ἐκ τῶν 294 ἐξετασθέντων ὑποψηφίων ἀπέρριψε 19, ἤτοι 6, 4 0/0, ἡ δὲ ἰατρικὴ κατὰ μὲν τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις ἐκ τῶν 212 ὑποψηφίων ἀπέρριψε μόνον δύο, ἤτοι 0,9 0/0, κατὰ δὲ τὰς ἐπ' ἀδείᾳ ἐκ τῶν 235 ἀπέρριψε 3, ἤτοι 1,27 0/0 καὶ τέλος τὸ φιλολογικὸν τμῆμα ἐκ τῶν 48 ἐξετασθέντων ὑποψηφίων ἀπέρριψεν 6, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν κατὰ τὰς γραπτὰς ἐξετάσεις ἀπορριπτομένων. Ὥστε ἡ φιλολογικὴ σχολὴ εἶνε ἡ αὐστηροτάτη πασῶν.

(1) Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον πρέπει νὰ προστεθῶσι καὶ 5 0/0 ἐπιστημόνων, οἵτινες διὰ διαφόρων μέσων κατορθοῦσι νὰ μὴ φοιτολογῶνται.

(2) Τοὺς πλείστους δικηγόρους ἔχουσιν αἱ ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐφετείου Ἀθηνῶν ὑπαγόμεναι ἐπαρχίαι, ἀνερχομένους εἰς 735, κατὰ τὴν ἀναλογίαν 1 πρὸς 966 κατοίκους. Ἐπαρχία ἔχουσα τοὺς πλείστους σχετικῶς δικηγόρους εἶνε ἡ εὐφορωτάτη Αἰγιάλεια, ἥτις καίτοι μὴ ἔχουσα πρωτοδικεῖον, ἔχει 26 δικηγόρους ἐπὶ 21,550 κατοίκων, ἤτοι 1: 828 κατοίκους. Μετὰ τὰς Ἀθήνας αἱ Πάτραι ἔχουσι τοὺς πλείστους δικηγόρους καὶ ἰατρούς, διότι ἐπὶ 40,000 κατοίκων ὑπάρχουσι δικηγόροι 147 καὶ ἰατροὶ 91, ἤτοι εἷς δικηγόρος ἐπὶ 228 κατοίκων καὶ εἷς ἰατρὸς ἐπὶ 440 κατοίκων.

ὁπ.ία ὁ λοχαγὸς Βερνιὲ θὰ κάμῃ τὴν τολμηρὰν αὐτὴν ἀπόπειραν, θὰ εἶνε, φαίνεται, ἐφαρμογὴ Ρωσσικῆς ἐφευρέσεως. Οἱ τροχοὶ τοῦ αὐτοκινήτου θὰ ἀντικατασταθοῦν μὲ ἓν εἶδος κυλίνδρων. Ἐπανειλημμένως τὸ μηχάνημα τοῦτο ἐδοκιμάσθη εἰς τὰς πολικὰς χώρας καὶ ἔδωκε τὰ ἱκανοποιητικώτερα ἀποτελέσματα.

Ὁ λοχαγὸς Βερνιὲ θ' ἀναχωρήσῃ ἐκ Σιβηρίας ἐν μέσῳ χειμῶνι, ἐξ ἑνὸς σημείου ἐκλεγέντος κατόπιν λεπτομερεστάτων ὑπολογισμῶν. Ἔπειτα μὲ τὴν μεγαλειτέραν ταχύτητα θὰ προσπαθήσῃ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν Βόρειον Πόλον. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει θὰ ἀποτελειώσῃ πεζοπορῶν τὴν ἐπιστημονικὴν ταύτην ἀπόπειραν.

Νέον ἀπολυμαντικόν.

Ὁ Ἰταλὸς ἰατρὸς Καλβέλλο, προσεπάθησε ν' ἀνεύρῃ μέσον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἀπολυμάνσεως τῶν χειρῶν τῶν χειρουργῶν, οὐχὶ διὰ διαλύσεως ἄχνης ὑδραργύρου, ἡ ὁποία παρουσιάζει πολλὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθα. Μετὰ πολλὰ πειράματα ἐπείσθη, ὅτι αἱ χεῖρες καθαρίζονται ἀντισηπτικῶς διὰ μακρᾶς πλύσεως ἐντὸς διαλύσεως 9 0/0 αἰθερίου ἐλαίου κινναμώμου (κανέλλας) 12 0/0 αἰθερίου ἐλαίου τοῦ θύμου καὶ 18 0/0 αἰθερίου ἐλαίου γερανίου. Αἱ χεῖρες τῶν πειραματισθέντων εἶχον λυμανθῆ ἀπὸ σπέρματα διαφόρων βακκυλίων, τῶν ὁποίων δὲν εὑρέθησαν πλέον ἴχνη μετὰ τὴν πλύσιν. Ἐπειδὴ τὰ αἰθέρια ταῦτα ἔλαια συνδυάζονται μὲ τὸ ὕδωρ τῆς Κολωνίας, συνάγεται ὅτι τὸ σύνηθες τοῦτο μύρον εἶνε ἄριστον ἀντισηπτικόν.

Τὸ τραῖνον τοῦ μέλλοντος.

Ὁ Ἄγγλος μηχανικὸς Τζὼν Μπράουν, ὁμιλῶν πρὸ ἡμερῶν κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς ἐν Λονδίνῳ Βρεττανικῆς Ἑταιρίας τῶν μηχανικῶν, περιέγραψεν ἓν θαυμάσιον πρότυπον ἠλεκτρικοῦ τραίνου τοῦ μέλλοντος. Τὸ τραῖνον αὐτὸ σύγκειται ἐκ διαφόρων εὐρειῶν καὶ ἀναπαυτικῶν ἁμαξῶν, ἐξ ἑκάστου δὲ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ἐν ὅλῃ τῇ ταχύτητί του παραλαμβάνει νέους ἐπιβάτας καὶ ἀφήνει ὅσους θέλουν νὰ ἐξέλθουν. Καθὼς διέρχεται ἐκ τοῦ σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ ἀφήνει τὸ τελευταῖον βαγόνιον, τὸ ὁποῖον περιέχει τοὺς ἐπιβάτας, τοῦ ὁποίου λήγει ἕως ἐκεῖ τὸ ταξείδιον, καὶ προσλαμβάνει ἄλλο ἐμπρὸς χωρὶς νὰ σταθῇ καθόλου. Τὰ βαγόνια αὐτὰ τὰ προσκολλώμενα καὶ ἀποκολλώμενα ἐκ τοῦ τραίνου ἔχουν ἰδιαιτέραν αὐτόματον μηχανήν, ἥτις τὰ κινεῖ καὶ ἡ ὁποία συντελεῖ ὥστε νὰ μὴ αἰσθάνωνται κομμίαν ἐντύπωσιν οἱ ἐπιβάται ἐκ τῆς ἀποτόμου προσαρτήσεως ἢ ἀποχωρήσεως ἐκ τοῦ τραίνου.